VLADIKA NIKOLAJ
MISLI O DOBRU I ZLU

DUŠA PRETEŽNIJA OD TELA

Vreme je tica, koja te kiti šarenim perjem, no, koja će doći i da počupa svoje. Ako budeš suviše vezao dušu svoju za perje, vreme će ti s perjem i dušu očupati. Ah, kako će tada ružna biti nagota tvoja!

BOG NAJVEĆI TOČAK

Veliki točak sporije se okreće no stiže mali točak koji se brže okreće.

Što veći točak to sporije okretanje i manje larme; što manji točak to brže okretanje i više larme. Ovo važi kako za stvari tako i za ljude.

Najveći točak u duši čovečijoj jeste Bog. Njegov se obim ne vidi, niti se Njegov hod čuje od množine i larme malih točkova.

No, kad se svi mali točkovi u duši utišaju, duša se tek onda vidi u neizmernom božanskom točku, kojim je obuhvaćeno nebo i zemlja. I pri toj iznenadnoj i retkoj viziji duša oseća neiskazanu radost.

BEZBOŽNIK JE SEBI DžELAT

Kad se čovek okrene licem k Bogu, svi putevi vode Bogu. Kad se čovek okrene licem od Boga, svi putevi vode u propast.

Ko se odsutno odreče Boga, i rečju i srcem, taj ne može ništa u životu učiniti, što ne bi vodilo njegovom potpunom razorenju i telesnom i duševnom.

Zato se ne žuri da tražiš dželata bezbožniku. On ga je našao sam u sebi, pouzdanijeg nego što mu ga sav svet može dati.

JAKI DUHOVI

Nije dovoljna samo jačina volje, niti samo jačina osećanja, niti samo jačina uma. Niti je sve ovo ukupno dovoljno bez svetlog cilja.

Šta vredi atletu brzina nogu i jačina pluća, ako se svak u strahu sklanja od njega i ako niko ne želi pomoć njegovu?

Sve silne i burne stihije prirodne, obučene u mrak noćni, ispunjavaju putnika strahom. No, kad ih jutarnje Sunce osvetli, putnik se prijatelji s njima.

Takvi su i takozvani jaki duhovi. Obučeni u tamu egoizma i sujete oni su strašilo i ljudima i prirodi oko sebe. No, kada se osvetle božanskom svetlošću, oni postaju istočnik radosti za sve oko sebe.

Jači je grad od kiše, ali zato ipak grad nema prijatelja na zemlji.

DOBROTA JE DALjNOVIDA

Dobrota je daljnovida i vidi najdalje uzroke. Zloba je kratkovida i vidi najbliže uzroke.

Zloba i tica vide, da je potreban oblak, da bi pala kiša. Dobrota vidi, da je potreban Bog, da bi pala kiša.

Zloba i magarac vide, da je potrebno đubre, da bi rastao kukuruz. Dobrota vidi, da je potreban Bog, da bi rastao kukuruz.

CELINA OČIGLEDNIJA OD DELA

Uvek je očiglednija celina nego deo celine. Ovo svakako zbog smislenosti i celishodnosti celine.

Očigledniji je hrast nego žir na hrastu. Očiglednija su kola nego osovina kola. Očigledniji je čovek nego ruka čoveka. Celina prirode očiglednija je nego ma koja stvar u prirodi.

Bog je očigledniji od prirode i od svega u prirodi. No kad se čovek zagleda u žir na hrastu, žir mu postaje očigledniji od hrasta. Kad se zagleda u točak, točak mu postaje očigledniji od kola. Kad se zagleda u ruku, ruka mu postaje očiglednija od čoveka. Kad se zagleda ma u koju stvar u prirodi, ta stvar mu postaje očiglednija od prirode. Kad se zagleda u prirodu, priroda mu postaje očiglednija od Boga.

No ova očiglednost dela jeste trenutna, dok je očiglednost celine trajna.

Otuda Bog je najveća i najtrajnija očiglednost.

ĆUTANjE

O tri predmeta ne žuri da govoriš: o Bogu - dok ne utvrdiš veru u Njega, o tuđem grehu - dok se ne setiš svoga, i o sutrašnjem danu - dok ne svane.

VELIKI ČOVEK

Ne možeš biti veliki čovek dokle god sebe smatraš umrlim.

Ne možeš biti veliki čovek ni na jednom mestu na svetu i ni u jednom položaju u društvu; -

prvo, dokle god imaš strah ma od čega manjeg od Boga;

drugo, dokle god imaš ljubav prema čemu manjem od Boga, i

treće, dokle se god ne privikneš smatrati svoju smrt nečim bivšim, a ne nečim budućim.

SLABIĆ

Zločin je slabost, a ne snaga. Zločinac je slabić, a ne junak.

Zato smatraj svoga zlotvora uvek kao slabijeg od sebe, pa kao što se ne svetiš slabom detetu, ne sveti se ni zlotvoru. Jer on nije zlotvor po snazi, nego po slabosti.

Tim načinom gomilaćeš snagu u sebe i bićeš kao more, koje se ne izliva da potopi svakoga derana, što se u nj baca kamenom.

BRILjANTNA ŠIMERA

Oko nije sito gledanja, niti je uho sito slušanja. Svet je ovaj u celini kao jedna briljantna šimera, no on je sama žalost u pojedinostima; ispolinska hrabrost u celini, a mišiji strah u pojedinostima; nepobedni zamah života u celini, a očajno umiranje u pojedinostima.

I sva ova briljantna šimera ne može zasititi nijedno oko, niti i jedno uho, još manje može zagasiti žeđ telesnih želja, a najmanje može ona zasititi žeđ duhovnu. Jer kao što jedna kap vode padne na vreo jezik ožednelog putnika i napoji ga, tako i cela ova vasiona - jedna vrela kap - pada na žedni duh i ne samo ne napaja ga, no upravo ta jedna vrela kap - vasiona - i stvara žeđ i razgoreva žeđ do bezumlja.

Zaista, svet je i postao da stvori žeđ kod čoveka, no ne i da je ugasi.

DUŠA VIDI

Naše oči, same po sebi, vide onoliko koliko i naše naočari. Naše uši, same po sebi, čuju onoliko koliko i metalna slušalica na njima. Naš jezik, sam po sebi, govori onoliko koliko i klatno u zvonu.

No, zato što naša duša vidi, oči naše vide. I zato što duša čuje, uši čuju. I zato što duša nosi smisao, jezik govori smisleno.

Da su oči naše kao jezero, bez duše one bi videle kao i jezero što vidi. Da su uši naše kao pećine, bez duše bi one čule koliko i pećine čuju. Da je jezik naš zvučan kao klatno u zvona, bez duše on bi govorio koliko i klatno govori.

INTERVJU

Jedini iskren intervju naučnika s prirodom jeste:

- Prirodo, kaži mi ko si ti, da bih znao ko sam ja? Jedini iskren intervju istorika sa istorijom jeste:

- Istorijo, kaži mi ko si ti, da bih znao ko sam ja? Jedini iskren intervju svetitelja s Bogom jeste:

- Bože, kaži mi ko si ti, da bih znao ko sam ja? Nepogrešan odgovor u sva tri slučaja jeste:

- Čoveče, nađi mene u sebi!

DOBITAK I GUBITAK

Kad se dobitak gleda izbliza, vidi se kao dobitak. Kad se dobitak gleda izdaleka, vidi se kao gubitak.

Kad se gubitak gleda izbliza, vidi se kao gubitak. Kad se gubitak gleda izdaleka, vidi se kao dobitak.

Dobijanje Boga jedini je dobitak, koji je dobitak i izbliza i izdaleka.

IŠČEZNUĆE

Najveći ćeš biti onda, kada sebe mišlju pretvoriš u ništa;

kada se duhom uzdigneš do Duha beskrajnoga i bezdanoga i posmatraš sebe iz visine, iz daljine, kao jedan objekat, isto onako objektivno kao što sada, iz tela posmatraš sve ostale objekte oko sebe;

kada iz te visine, daljine, pogledaš na sebe kao na umrla, kao u prah razvejana iščezla i osetiš sva ostala tela - sva i svačija - kao i svoja;

kada se uživiš u Besmrtnost i Život, te sagledaš ništavni i uzaludni posao smrti i sagledaš samu smrt u prošlosti, velim u prošlosti, no bez sadašnjosti i budućnosti.

Tada će ti smrt, što neprestano preti da ti odnese telo, biti ne više strašna od vetra, što preti da ti odnese šešir.

Jer ćeš tada znati, da duša tvoja može biti bez tela kao i glava bez šešira.

OPET TO MALO DRUKČIJE

Svaka vrlina prouzrokuje samozaborav. Svaka vrlina u punoj meri svojoj prouzrokuje samoiščeznuće. Vrhovna vrlina, ljubav, označava najpotpuniji samozaborav i najpotpunije samoiščeznuće.

Samozaborav prelazi u samoiščeznuće, samoiščeznuće prelazi u večni život.

Kroz ono što je dugo mi poznajemo ono što je kratko, a kroz ono što je kratko mi poznajemo ono što je dugo. Kroz duge godine truda, dosade i samoljublja, mi poznajemo ovu kratku vremenost, a kroz kratke trenutke vrline mi poznajemo neizmernu večnost.

PEHAR SLASTI

Kad bi ti ponudili zlatan pehar sa najboljim vinom u svetu i rekli: Pij, no znaj, da je na dnu skorpija - da li bi pio?

U svakom peharu slasti zemaljske nalazi se na dnu skorpija. I uz to, nažalost, pehari su ovi tako plitki, da je skorpija uvek blizu usana.

SMRT

Između ćutanja neba i zemlje ogorčeno se prepiru mudraci: "Šta je materija" i "šta je duh"?

A smrt na groblju sedi i odlučno odgovara: "Materija je testo, duh je kvasac, vi ste hlebovi, a ja gost".

NAD MRTVIM SINOM

Majka sprema sinu postelju od kašmirske vune i baldahin od mongolske svile.

Jedna noć i dve, a treće sin leži u postelji od ilovače sa lane zakopanim mrcom, leži bez slasti, gorčine i sna.

Dolaze pobedioci zemlje; dolaze pobedioci mora; dolaze pobedioci vazduha i donose majci, radi utehe i svoje suze.

- Gde su vaše slavljene pobede, kad mi donosite ono što jake imaju i suviše?

SMRT SUŽNjA

- Kultura i progres! - hvali se sužanj života sužnju života.

- Hoćeš da kažeš: čišćenje i osvetljenje tamnice? No, ko će nam probiti zid tamnice.

- Sužanj pita sužnja.

I dve reči, sa dva srca rone u podrum tamnice.

GDE JE GOSPODAR GOZBE?

Na grudima lešine konjske orao stoji i jede. Na grudima orla vreme stoji i jede. Na grudima vremena večnost stoji i jede.

Hiljade posmatrača - sa svojim orlom na grudima - gledaju i vide deo slike; jedva deset od hiljade vide drugi deo; a jedva jedan od deset vidi treći deo. Među hiljade ah i jaoh je čuti najređi usklik vidovitog: Eno, nad večnošću, gospodara gozbe!

SMRT IZNENADA

U banci bankar radosno broji, koliko hiljada dana još može jesti. A gladan grobar sa groblja posmatra grad i misli: iz čijih li će zuba sutra ispasti hleb?

NE PONETI SE MUDROŠĆU

Ne ponesi se mudrošću.

Ni tuđom, jer nije tvoja.

Ni svojom, jer čim si se poneo, znači da je nemaš mnogo.

Nijedna lampa ne gori dok se ne doliva.

Sve se lampe mogu napuniti, a lampa mudrosti nikada.

LOPOV I MOLjAC

Ako si bogat samo onim, što lopovi mogu ukrasti i moljci pojesti, sa čim ćeš ostati ako lopovi zbilja ukradu, i moljci pojedu?

PUSTINjA ZNANjA

"Znanje je svetlost", govore oholi znalci, bez radosti i milosti. No, gle, Sahara ima najviše svetlosti, no zato je ona uvek usijan kadaver.

ISTINA SE OTKRIVA LjUBAVI

Tražiti istinu, znači tražiti predmet ljubavi.

Tražiti pak, istinu kao oružje, ili tražiti je radi upotrebe, znači tražiti istinu radi preljube. Ko tako traži istinu, tome istina baca kost, koju traži, ali sama se skriva od njega iza zidova od tri sveta. Iza zidova, dušo, od tri sveta!

ISTINA JE NAJBLIŽI SRODNIK

Ako tražiš istinu s ljubavlju, i radi ljubavi, ona će ti se pokazati u onolikom sjaju lica svog, koliko tražiš poneti, a da ne izgoriš.

I doneće ti u miraz sve što ti je na potrebu. No, ti ćeš mahnuti rukom preko svega, jer ćeš osetiti da ti je sve nepotrebno izvan sjaja i slatkog lica istine.

Pa kad u tumultu sveta izgubiš za čas iz vida lice istine, osetićeš se tužan čak i među najbližim srodnicima i najboljim prijateljima. Kao dete u punoj sobi braće i sestara, no u odsustvu majke! Bliži je srodnik detetu odsutna majka, od sve prisutne braće i sestara. Tako ćeš i ti osetiti da ti je najbliži srodnik istina i za tri sveta, nego braća i prijatelji sa kojima večeraš za istom trpezom.

ŠTO GOD TKAŠ, VEZUJ KONCE ZA NEBO

Sva dela tvoja, koja učiniš, ne u ime neba i bez dozvole neba, doneće gorak plod, jer ih nebo neće obliti svojom blagodatnom kišom ni obasjati svojom životvornom svetlošću.

Što god nameravaš, oslušni savet neba.

Što god tkaš, vezuj konce za nebo.

U DRUŠTVU I U SAMOĆI

Ukoliko se god mudriji pokazujemo pred ljudima, utoliko se luđi osećamo pred samim sobom.

Ukoliko god više ističemo pred ljudima svoje vrline, utoliko se jače ističu pred nama samima odgovarajuće slabosti i poroci.

Jedan vojnik ispovedio je svom prijatelju, da kad god je u društvu isticao i opisivao svoje junaštvo u ratu, u njegovu svest neodoljivo su se tiskale slike sviju njegovih poraza i kukavičluka u životu.

POHVALA I POKUDA

U ovome svetu mi smo kao roba izneta na pazar. Jedni trgovci dižu nam cenu do nebesa, drugi je obaraju do ništa.

Pohvala ili pokuda, koja nam od ljudi dolazi, uvek deli našu dušu na dvoje; jednom polovinom duše mi se radujemo pohvali, a drugom žalostimo i jednom polovinom duše mi se žalostimo zbog pokude, a drugom radujemo. Jer osećamo u tajanstvenim dubinama sopstvenog saznanja, da ni sama pohvala ni sama pokuda nije kazala sve o nama.

Budi oprezan prema krajnjim pohvalama i krajnjim pokudama, i smatraj da si od prvih manji, a od drugih veći. Da ne bi poleteo bez krila i da se ne bi poništio bez nadežde.

ISTINA JE BIĆE

Istina nije misao, nije reč, nije odnos predmeta, nije zakon. Istina je Biće.

Istina je sila životodapna, što život daje svemu; istina je biće, koje prožima sva bića.

Istina je kao vazduh - no nije vazduh - u kome plivaju sva bića; kao svetlost - no, nije svetlost - kojom sijaju sva bića na nebu i na zemlji.

Istina je Biće. Malo koji jezik u svetu ima tako dobru i izrazitu reč za ono što jeste kao srpski (slovenski) jezik. Istina je ono, što je uvek isto. Ništa nije uvek isto i nepromenljivo i ravno samo sebi osim istine.

STRAH OD SEBE

Ko se nikad nije uplašio sebe samog, taj ne zna za strah. Jer sva čudovišta spoljašnja, kojih se čovek straši, nalaze se unutra u njemu i to u nerazblaženoj esenciji.

Postoji nekakva bezdan u nama, nad koju kada se čovek jednom nadnese ostaje do smrti zadivljen i ustrašen. Svi svetovi mogu stati u tu bezdan i ne ispuniti je. I sa svima našim imenovanjima ta bezdan - duša, um, volja, osećaji, efekti, strasti, unutrašnji čovek, slovesnost - bezdna ostaje neiskazana, neopredeljena i bezimena.

Čovek se prostire donde dokle se njegova glad prostire. Prostiranje jednog divljaka ide dokle i pogled njegovih očiju. Prostiranje jednog višeg duhovnog čoveka ide daleko iz

granica vaskolikog sveta. Neka se sva vasiona pretvori u jednu trpezu i svi njeni darovi iznesu na tu trpezu, jedan viši duhovni čovek ustaće iza trpeze. Jer ona je kao i "bogodeljna" za ubožjake duhovne, cela ova kitnjasta, svadbena vasiona. Ona i ne postoji za to, da zasiti glad, nego da stvori glad. Kako može ona zasititi glad jednog višeg čoveka? Kako može ona zasititi onoga, kome je ona i stvorila glad?

POGLED

Oči su tačka susreta duša, kazao je jedan mudrac. Pogledom se duša upija u dušu. Pogled je kao lampa, s kojom mi ulazimo u tuđu dušu, da je ispitamo i poznamo.

Kad pogledamo slepcu u lice, mi uzalud trimo tačku susreta, i osećamo pri tom neku misteriju, koja nas mori kao kad čujemo žubor reke ponornice pod nogama, ili kao kad vidimo kuću bez prozora.

Pogled je vrlo jak konop, kojim priroda vezuje čoveka za sebe. Čulnom čoveku sva se priroda predstavlja jedino u formama. On se zaustavlja kod svakog predmeta i njegovo čuđenje pada na svaku formu. Duhovan čovek pak, rastapa ognjem svoga uma sve forme u nekakav prvobitni element i čudi se nad tim jedinim elementom. No i ovo je samo početak duhovnosti.

OD VIDIKA ZAVISI MIR

Što uži vidik, to veći nemir. Što širi vidik, to manji nemir. Najširi vidik, božanski mir. Što uži vidik, to veća cena sebi. Što širi vidik, to manja cena sebi. Najširi vidik, najmanja cena sebi.

Kad bi ohola žaba iz bunara stala pokraj okeana, izgubila bi svoju oholost.

SASTAV OVOGA ŽIVOTA

Ovaj život ne bi se mogao zamisliti bez troga: Sreće, nesreće i smrti. Nešto sreće, nešto nesreće i smrt omogućavaju ovaj život.

Moralna hemija ovoga sveta još je čudnija od fizičke hemije.

Sreća je dar Božiji, nesreća dopuštenje Božije, a smrt pobeda Božija.

Stalna sreća, bez primesa nesreće, postala bi bezbojna i dosadna. Stalna nesreća, bez smrti, učinila bi ovaj život paklom bez izlaza. U sreći ljudi neće-hoće da se sete Boga; u nesreći hoće-neće da se sete Boga, a u smrti moraju da se sete Boga.

BEDNOĆA I PRAZNINA

Što veće bogatstvo izvan Boga, to veća bednoća. Što veće znanje izvan Boga, to veća praznina.

Bog jedini čini bogatim i mudrim. Svet bez Boga stvara prosjake i glupake.

TKANjE I OSIPANjE

Ako danju tkaš, a noću osipaš, nikada nećeš satkati. Ako danju zidaš, a noću rušiš, nikada nećeš sazidati. Ako se, dakle, moliš Bogu, a činiš ono što je zlo pred Bogom, nikada nećeš moći svoju dušu ni satkati ni sazidati.

EXO SVOJE DUŠE

Cela priroda liči na jedan klavir, na kome su stvorenja u stvari dirke. Koje se god dirke čovek dotakne, čuje eho svoje duše.

LEPOTA PRIRODE

Sva lepota prirode dolazi od tajanstvenosti Tajanstvenoga. Bez ove tajanstvenosti Tajanstvenoga priroda ne bi mogla ni za trenutak zadržati onu tihu i čednu lepotu, koja kroz nju prosijava.

Sva stvorena priroda je oblak, koji zadržava silnu svetlost i umerava plamen Božanstva.

Tankost ili debelost tog oblaka zavisi od našeg duhovnog vida. Za prefinjene duhove taj oblak je tanak i prozračan, za grube debeo i taman.

ČULA, RAZUM I UM

Razum ima na službi pet čula, um ima jedno čulo. Čulo uma jeste razum.

Razumni su oni ljudi, kod kojih razum gospodari čulima.

Umni su ljudi viši od razumnih, kao što su razumni ljudi viši od čulnih.

Umni su oni ljudi, kod kojih um potpuno gospodari razumom, to jest kod kojih um samo prima iskustvo, koje mu donosi razum, kao sirov materijal, koji on pretvara u nešto sasvim drugo, što i ne liči na razumom doneto mu iskustvo. Kao što stomak prima spolja hranu i pretvara je u krv, to jest u nešto što i ne liči na primljenu hranu!

Ljudi pak, kod kojih razum preovladava umom i iskustvo razuma ostane jedini - nesvareni - sadržaj uma, postaju bezumni. Kao što se govori o pokvarenom stomaku i nesvarenoj hrani, tako se može govoriti o pokvarenom umu i nesvarenom - neživotvorenom - iskustvu. I kao što jedan organizam mora da propadne pri ogromnoj količini hrane, no bez moći svarivanja, tako i um mora da se pomrači pri ogromnoj količini iskustva i znanja, kad izgubi moć kontrole obim i moć preobraćanja ovoga u nešto sasvim neslično.

ČIME SE HVALIŠ?

Čime se hvališ?

Zlatom? To isto zlato držala je planina u sebi i nije se hvalila.

Odelom? Tu istu svilu nosila je gusenica u sebi i nije se hvalila.

Zdravljem? Još bolje zdravlje ima vuk u gori, no ne hvali se.

Apetitom? Mravojed s apetitom jede mrave do smrti, a potom mravi njega jedu.

Srećom? Gle, lisica je nepoverljivija prema sreći. I kad stoti put uspe da uhvati kokoš, ona u strahu osluškuje s koje će strane pući puška.

Konjima? Kako možeš visoko misliti o svojim konjima, kad oni ne misle visoko ni o sebi, niti - o tebi?

NE VERUJ SREĆI

U bogatstvu misli, kako ćeš s dostojanstvom snositi siromaštinu. U sreći misli, kako ćeš s dostojanstvom snositi nesreću. Kada te ljudi hvale misli, kako ćeš s dostojanstvom snositi njihove poruge.

A celoga života misli, kako ćeš s dostojanstvom umreti.

SKRIVATI SEBE - SLABITI SEBE

Poneki čovek skriva svoje slabosti od onih, koji ga vole da ga se ne bi zgnušali. I skriva sebe od onih, koji ga hvale, da ga ne bi naružili.

Dvojako se greši. Prvo, jer ne zna da, kad bi otkrio svoje slabosti, oni koji ga vole i hvale ne bi ga manje voleli i hvalili. Otkriju li pak ovi sami njegove slabosti, onda će neminovno doći gnušanje i poruga, kojih se on toliko boji.

Drugo, jer zaboravlja da jedno Oko sve vidi, sve zna i sve prokazuje.

Bolje, dakle, otkriti svoje slabosti ranije nego ostaviti ih da narastu i same se otkriju docnije. Jer je lakše podneti stid u mladosti, nego u starosti.

PROŠETAJ MISLI PO NEBU

Misli tvoje, koje se po nebu ne prošetaju, ostaju kržljave i bolesne. Reči tvoje, koje ne udare o nebo, ostaće bez eha i biće kao kotrljanje kamena, koje zada strah okolini i ne donese nikakvu blagodat dolini.

VERA I VERA

Što god više neverovanja u neverujućih to jača vera u verujućih.

Izgnavši dobru veru iz sebe neverujući ostaju sa zlom verom. Izgnana pak dobra vera iz njih nevidljivim putevima prethodi u verujuće.

Izgnavši zlu veru iz sebe verujući ostaju samo sa dobrom verom. Izgnana pak zla vera iz njih nevidljivim putevima prethodi u verujuće.

Što god zla vera dobija u množini to dobra vera dobija u jačini. I obratno.

I tako od uvek do uvek ista je mera vere u svetu.

Ne boj se, dakle, za veru u Boga. Nikad se ne boj onoga čega se Bog ne boji.

ČUDO

Dobro delo je čudo, koje dva srca čini srećnim. Zlo delo je odsustvo čuda, koje dva srca suši.

Gle, niko ne govori o čudu, kada se trava suši, a svi govore o čudu, kada trava raste.

BOG I PRIRODA

Bog stvara, priroda gradi.

Bog stvara i majstore i materijal, i majstori su jedan drugom materijal. No, ni majstori ni materijal ne mogu ništa sagraditi bez neprestane, sveprisutne pomoći Tvorca.

Pitati: Gde je Bog više prisutan u prirodi, spolja ili iznutra, znači koliko i pitati: Gde je voda više mokra, spolja ili iznutra? Ili, gde je so više slana, spolja ili iznutra? Ili, gde je med više sladak, spolja ili iznutra?

DIMENZIJE ČOVEKA

Nije ono čovek, što se može smestiti u jedan grob, no ono što se ne može smestiti ni u vasionu.

Misli naše u istini znaju se na onolikoj daljini na koliko se pružaju.

Osećanja naša rasprostiru se i objavljuju u onolikim bićima i svetovima, na koliko su upućena.

Naša dobra volja, ako doseže do angelskih krugova, stvara oko nas krug od vasione, tako da sve što je u tom krugu oseća je.

Ako ne svesno, a ono podsvesno duša svih bića oseća naše misli, naša osećanja i našu dobru volju, u većoj ili manjoj meri, što zavisi i od tih bića i od nas samih.

Vaistinu, nije ono čovek, što se može smestiti u jedan grob, no ono što se ne može smestiti ni u vasionu.

OPET TO MALO DRUKČIJE

Ne možeš poznati deo, dok ne poznaš celinu.

Ko ne zna kola, ne može znati ni točak. Ko poznaje kola, poznaće i točak.

Ko ne zna kola, pa nađe točak u polju, trudiće se da pozna točak. On će meriti točak, brojati mu sastojke, probati mu osobine, u ležanju i u pokretu i čuditi se nad njim. On može ispitati točak bolje i detaljnije nego i sam vozar kola, ali on ne može poznati točak, ako nikad nije video kola. A vozar će, sa manje ispitivanja točka, poznati točak na prvi pogled. Jer vozar poznaje kola.

Ne možeš poznati bubreg, dok ne poznaš celu ovcu.

Ne možeš poznati ni ogradu oko svoje kuće, dok ne poznaš svet.

Kako li ćeš tek poznati čoveka, dok ne poznaš jednu celinu više od sveta, jednu celinu, preko koje ni misli čovekove ne mogu ići dalje? Jer dokle se god prostiru misli čovekove, dotle se prostire čovek.

Ne preskaču li i tvoje misli, Anatole, svaki dan i svaki čas sve granice i ograde vasione?

RAJ I PAKAO

Da li može učiniti dobro ono što ne postoji?

Gle, koliko je dobra učinio čovečanstvu Pakao! Koliko je zlikovaca obratio u pokajnike! Koliko grešnika u svetitelje! Koliko zloumišljaja zadržao od ostvarenja!

Da li može učiniti neko dobro ono što ne postoji?

Gle, koliko je dobra učinio čovečanstvu Raj! Koliko je plemenitih dela inspirisao! Koliko žalosti pretvorio u radost! Koliko suza izbrisao! Koliko plemenitih uzdaha izvukao! Koliko božanskih sećanja osvetlio i božanskih težnji zažegao!

Filimone, da li ono što ne postoji može učiniti neko dobro?

IZMIRENjE SA SUDBOM

Šta znači "izmiriti se sa sudbom"?

Prvo značenje: kao vo, bespomoćno i bezprotestno ići na klanicu smrti.

Drugo značenje: kao izmučen sin žuriti radosno preko smrti, kao poslednje prepreke u naručje ocu.

SUJETA

Kao što trešnja ne donosi ploda pre nego otrese cvet, tako ni čovek ne može doneti ploda duhovnog dok ne otrese sa sebe telesnu sujetu i spoljašnje kinđurenje.

OD BOGA SE NE POBEŽE

Ako begaš od Boga, on te neće juriti, ali će te čekati.

Kojim god putem hodiš, srešćeš Boga. No, ako ne budeš poznao Boga pri susretu, tvoje putovanje pratiće čamotinja, kao putovanje ka groblju.

Na koja god vrata kucaš, Bog će ti otvoriti. Ako ti Bog ne otvori, nijedna ti se vrata neće otvoriti.

Poznanje živoga Boga ima kao prvu grandioznu posledicu, nadmoć života nad smrću. Nepriznanje Boga ima kao prvu strašnu posledicu nadmoć smrti nad životom. U prvom slučaju može se reći: sve ovo svetlucanje života kroz tamu smrti završiće se jednim veličanstvenim požarom života, u kome će smrt sagoreti. U drugom slučaju može se reći: sva ova nasilja smrti nad nejakim iskrama života završiće se nepokretnom tamom i tišinom, u kojoj će se smrt večno odmarati.

Ako izbrišeš Boga iz vasione, izbrisao si razliku između života i smrti, i predao si se smrti, definitivno uništenje sve i sva od obale do obale vremena i prostranstva.

Zalud begaš od Boga, ne možeš se sakriti. On te istina neće goniti, ali će te čekati. No, on te neće čekati samo na mestu gde si ga ti ostavio, on će te čekati na svim linijama i uglovima sveta.

Lakše ćeš protrčati ispod meseca nego mimo Boga. Zaista, lakše ćeš pobeći od vazduha, nego od Boga.

PILATOVA PRAVDA

O kakvoj pravdi to govoriš? Ne zadužuje li Bog nas svaki dan više nego što mi možemo platiti? Pa ipak se Bog ne žali na nevraćanje.

O kakvim zakonima ti govoriš? Ko nije u stanju ispuniti i onaj minimum dužnosti, što od njega zakoni traže, ne može se nazvati ni građaninom, još manje herojem, a najmanje svetiteljem.

Jerusalimska klika, na čelu sa Pilatom, neće odgovarati za neispunjenje državnih zakona, ali će odgovarati za raspeće Boga.

Kad čovek ispuni sve zakone, onda može reći: Dostigao sam životinju. Jer životinja precizno živi po određenom joj zakonu. Ko nije dostigao životinju, kako će dostići Boga?

PET IMPULSA

Ima pet glavnih impulsa, kojim se rukovode ljudi u svojim delima:

- lična dobit

- rodbinska ili krvna veza

- zakoni zajednice

- savest, i

- osećanje prisustva živoga Boga.

Prva tri impulsa postoje i kod životinja, pretposlednji kod mnogih ljudi, a poslednji kod nekih ljudi.

Da se izrazimo vojničkim jezikom:

Peti impuls je kao prva borbena linija, koju kad čovek izgubi odstupa i pada u drugu borbenu liniju (odnosno na četvrti impuls), koju kad čovek izgubi, odstupa i pada u treću borbenu liniju (odnosno na treći impuls), koju kad čovek izgubi odstupa i pada u četvrtu borbenu liniju (odnosno na drugi impuls), koju kad čovek izgubi odstupa i pada u petu borbenu liniju (odnosno u prvi impuls).

Tako ide dekadenca čoveka, dekadenca i propast. Velimo i propast, jer čovek može izgubiti i poslednju borbenu liniju (odnosno i prvi impuls) i onda mu ništa ne preostaje do tupog indiferentizma prema svemu, očajanja i - samoubistva.

VREDNOSTI

Kad neko odbaci Boga kao glavnu vrednost, onda mu priroda postaje glavna vrednost.

Kad neko odbaci prirodu kao glavnu vrednost, onda mu kultura postaje glavna vrednost.

Kad neko odbaci kulturu kao glavnu vrednost, onda mu pojedine grupe ljudi ili predmeta ili pojedini ljudi i pojedine stvari postaju glavna vrednost.

No, odbaciti Boga kao glavnu vrednost i istaći potom dela Božija ili dela ljudska kao glavne vrednosti, znači isto toliko koliko i usitniti jedan zlatnik u srebro i zavoleti srebro više nego iščezli zlatnik; i usitniti srebro u bakar i zavoleti bakar više nego iščezlo srebro.

DETE I FILOZOF

Dete živi u sezoni koja jeste, filozof živi u sezoni koja će nastupiti.

Zarumenila se behar-ševtelija i lepotom svojom privukla pogled i deteta i filozofa. Dete gleda i raduje se onome, što mu oko vidi. Filozof gleda mislima u drugu sezonu i na mestu behar-ševtelije s tugom posmatra suhi skeleton njen, po kome ne zuje pčele no jesenja kuknjava vetra.

Šta može razagnati oblak s čela filozofa? Šta - ako ne produžena mu misao do iza svih naših znanih sezona daleko, daleko, u sezonu večnog proleća?

NIJE SVE LAŽ

"Ovaj svet je laž"! - Nije istina.

Ako je u ovom svetu lisica laž, lav nije laž. ako je zmija laž, vo - zar je?

Ako je u ovom svetu majmun gad, konj nije gad. Ako je skorpija gad, slavuj zar je?

Ako smatraš čovečanstvo menažerijom, ipak ćeš imati izbora.

Ako ne želiš laž, imaćeš društva; ako prezireš gad, nikad nećeš biti sam.

RAZUM I SRCE

Kad sam razum pravi račun, srce se pretvara u plačljiv sunđer i briše. Kad samo srce pravi račun, razum se pretvara u plačljiv sunđer i briše. A crna tabla duše žudno čeka sve novo i novo pisanje u strahu, da ne pođe u drugi svet - bez računa.

RAZNI LjUDI

Pitam čulnog čoveka: Ko si ti? A on odgovara: Ja sam ja. - I misli na svoje telo.

Pitam misaonog čoveka: Ko si ti? A on odgovara: Dva stranca vidim u sebi, i ja se probijam između njih, gostujući čas u jednom čas u drugom. - I misli na instinktivnu i svesnu dušu svoju.

Pitam duhovnog čoveka: Ko si ti? A on odgovara: Ima neko u dnu duše moje, pružam ruke da ga dohvatim, no vidim, da bi mi zato trebale ruke duže od vasione. Pitaj njega ko sam ja?.

PREPIRKA DVEJU ŠKOLA

Sva prepirka dveju škola sastoji se u tome: Koje su oči slepe - spoljašnje ili unutrašnje?

A večiti Vid odgovara: I jedne i druge su slepe van Mene. A i jedne i druge vide, kad Ja gledam kroz njih i kad one gledaju kroz Mene.

PREPIRKA TRIJU ŠKOLA

Deist, teist ili panteist?

Za verujućeg ove reči ne znače drugo do mesto sastanka sa Bogom. I za to baš one malo znače za njega, pošto je on uveren, da gde god on odredi Bogu rendez - vous, Bog je tu.

KLETVA I BLAGOSLOV

Staraj se činiti ljudima ono, za što će te u početku i proklinjati no na kraju krajeva blagosiljati, a nikad ono, za što će te u početku blagosiljati, no na kraju krajeva proklinjati.

Car Neron je u početku blagosiljao svoju majku, koja ga je hrabrila na putu poroka, no, na kraju krajeva, kad ga je porok doveo do bespovratnog ambisa, on ju je proklinjao.

Dete u sankama na ledu biće ti blagodarno, ako ga poguraš s leđa, no kad se okliza u propast smatraće tebe za prouzrokovača svoje nesreće i proklinjaće te.

Grešnici će te obasipati pohvalama, ako budeš pravdao njihove grehe, no ne idi im ni blizu samrtničke postelje, kada budu bili na izdisaju.

LjUDI IMAJU ZDRAVO SUĐENjE

Ljudi ne veruju u veru, koju propovedaju maloverni.

Ljudi s nepoverenjem smotre na znanje, koje uče ohole neznalice.

Ljudi se buntaju protiv bogatstva, kad je u rukama tvrdice.

Ljudi preziru vlast, kad je nosi čovek bez dostojanstva.

Bolesnici nerado pozivaju u pomoć jehtičave lekare.

Imaju ipak ljudi zdrav smisao i pošteno suđenje. Umoran putnik ljuti se na krčmara, koji mu ne može ponuditi ni večeru ni postelju i pita ga: Zašto si se nazvao krčmarom?

ŽIVOT I POEZIJA

Stavi svoj život u stihove.

I opet ti kažem: stavi svoj život u stihove, ako hoćeš da osetiš život univerzalni, i da budeš s ovim u vezi i harmoniji.

Možeš biti analitičar pesme, no ne zaboravi pevati pesmu. Pesnički kritičari žive u miru, a pesnici samo žive.

Analiza umrtvljuje, pesma oživljava. Samo poezija može vaskrsnuti prozu. Poezija je nikla iz drveta života, a proza iz drveta poznanja.

Svi govorimo: Laž je malotrajna, a istina je večna. Zašto poezija duže živi od proze, ako ne zato što je ona bliža istini, bliža životu? I tako, ako staviš svoj život u stihove, bićeš bliži istini, bliži životu.

OSMEH

Nad ljudskim smehom od sreće i kuknjavom od nesreće nosi se jedan tajanstveni osmeh, što greje, a ne pali. Taj osmeh je savršeno nesličan osmehu cinika i prezirača, što ledi.

Osmeh majke nad razdraganim ili bolnim detetom i osmeh svetitelja nad moćnim i slabim, liči na taj tajanstveni, uzvišeni osmeh.

Šta znači taj osmeh ako ne saučešće u radosti radosnih i tuzi tužnih?

Šta kaže taj osmeh ako ne, da će se preterana radost na zemlji uskoro umeriti žalošću i da će se preterana žalost na zemlji uskoro umeriti radošću?

Mučno da dve životinje na zemlji jasnije izražavaju sumašedstvije čoveka kao majmun i hijena. - Staraj se, da se što više uzdržavaš od ludačke grimase majmuna i ludačke hipohondrije hijene.

Seti se uvek tajanstvenog i milokrvnog osmeha sličnog osmehu majke i svetitelja - osmeha što izražava normalnost, zdravlje, mudrost, milost i večnost. I večnost - jer smeh i plač su prolazni, dok je osmeh trajan.

SEBIČNOST I HEROIZAM

Budi nepoverljiv prema teorijama i razgovorima o zakonu sebičnosti. Ne postoji nikakav zakon sebičnosti. Bog je prisutan u vasioni i ljudi su Božiji soj.

Čovek, koji skoči u vodu da spase davljenika, jednim potezom uništava teorije takve i ućutkuje takve razgovore.

PRIRODA OGLEDALO ČOVEKA

Teorije o sebičnosti ne mogu se opravdati prirodom. Ljudi su vrlo brzi da za svoje zlo krive drugoga.

Priroda se ravna prema ljudima. Prema ćudi čoveka i priroda udešava svoju ćud. Dok je Adam bio pokoran Bogu i priroda je bila njemu pokorna. Kada se on zbuntovao protiv Boga i priroda se zbuntovala protiv čoveka.

Kao što jedna određena i jaka misao, ili želja, ili strast, dejstvuje na celo telo čovekovo i na nerve čovekove do u same vrhove ovih, tako i ćud, raspoloženje, vera i moral čovekov dejstvuje na svu prirodu s kraja u kraj.

Zloba čovekova može ispuniti celu prirodu zlobom, i milost čovekova može preobraziti celu prirodu milošću.

Kod nas na Balkanu i danas narod veruje, da kiše, suše, gradobiti, plodne i neplodne godine, zdravlje i pomori zavise od moralne čistote naroda. Ovo je najstarija i najupornija vera svih naroda na zemlji.

Prema svetim ljudima priroda je milostiva, prema nesvetima i nečistima osvetljiva.

Priroda je, dakle, ogledalo čoveka. Kakav je čovek, onakvoga ga priroda sobom i prikazuje.

Ne postoji nijedan zakon sebičnosti u prirodi. No, ljudi sebični, u vremenima plime sebičnosti, ogledaju svoje unakaženo lice u ogledalu prirode i pripisuju svoju rugobu ogledalu.

Kad je ogledalo bilo odgovorno za rugobno lice, koje ono mora verno prikazati?

SVETITELj

Svetitelj je najveći pobedilac: pred njegovim nogama leži svet mrtav.

Kada se gusenica pretvori u leptira, leptir pobedonosno stoji na praznoj čauri.

Od svih dućana detetu je najmiliji dućan igračaka. Od svih dućana u gradu, odraslom čoveku je najdosadniji dućan dečijih igračaka.

Što je svet lutaka i slika za dete, to je ovaj fizički svet za svetitelja u času kada duša njegova uzraste u svet moralni i duhovni.

Otkrivena samoobmana za duhovna čoveka označava tačku, kojom se završava jedan svet i počinje drugi.

PRIRODA JE ŽRTVA

Priroda je žrtva čoveku.

Koliko se ljudi žrtvovalo za prirodu? A priroda se, po pravilu, sva žrtvuje za čoveka.

Priroda je stvorena, da nauči čoveka, da ga probudi, da ga prikaže u svim pojedinostima, da ga osvesti i - da se izgubi.

Sva je priroda u čoveku, sva, bez izuzetka. Ona se nalazi u čoveku kao cela, a van čoveka kao odlomci reči, glasovi, slova te pesme. Ona je u čoveku kao punoća života, a van čoveka kao krici i simboli života.

FAKTA, ZAKONI I ISTINA

Deca dosežu do fakata, obični ljudi do zakona, duhovni ljudi jedini dosežu do Istine.

Fakt se da izmeriti, zakon se da opisati, Istina se ne da ni izmeriti ni opisati.

Onaj ko stoji u Istini, može Istinu osetiti, no ne može je rečima saopštiti onima, koji stoje van Istine, u krugu fakata i zakona.

Fakta i zakoni skrivaju i ograničavaju Istinu i ne dozvoljavaju da se o Istini govori drukčije nego kroz njih. Zato se duhovni ljudi spuštaju na nivo dece i običnih ljudi, kada govore o Istini.

GDE ĆEŠ ZAKOPATI UBIJENOG?

Svejedno je, da li će me ubiti mikrobi ili ljudi. Samo mikrobi neće odgovarati za ubistvo, a ljudi hoće.

Neka te pouči primer pčele. Pecanje čoveka pčela plaća svojim životom.

Svi ubijeni od tvoje ruke imaju dve večne kuće, jednu u onom svetu, a drugu u tvojoj savesti.

Zakopaj ubijenog gde hoćeš, on će se dići u ponoći usred tvoje duše i zadavaće ti pitanja, na koja ćeš ti s mukom i znojem do zore odgovarati.

KORISTAN ČOVEK

Nije uvek najkorisniji narodu onaj čovek, koji je najviđeniji i kome sav narod osluškuje, no često onaj, koji skriven kao savest, moli se Bogu za narod i kome Bog osluškuje.

ĆUTLjIVA SLUŽBA BOGA

Koliko i koliko ima ljudi, koji rade svoj posao pri sunčevoj svetlosti od jutra do mraka, a i ne pogledaju u Sunce, ne osete Sunce, ne pomisle nijednom mišlju na Sunce!

Koliko i koliko ima ljudi, koji provode svoj vek pri svetlosti, moći i pomoći Božijoj, a i ne pogledaju u Boga, ne pomisle nijednom mišlju na Boga!

I Sunce ćuti bez gneva i produžuje svetliti bez prestanka. I Bog ćuti bez gneva i produžuje pomagati bez prestanka.

No kada nastane tama, kada padne magla, kada zaštipa mraz, tada se ljudi sećaju Sunca, obziru se na Sunce, hvale Sunce, uzdišu za Suncem.

Tako i kada nastanu stradanja, oskudice, muke becpomoćne i tesnaci bezizlazni, ljudi se sećaju Boga, obziru se na Boga, hvale Boga, uzdišu za Bogom.

BOG I GREH

Bog i greh leže na dve protivpoložne strane.

Niko ne može okrenuti lice k Bogu, dok prvo ne okrene leđa grehu. Niko ne može zavoleti Boga, dok prvo ne omrzne greh.

Leđa ne vide, te i onaj, ko je okrenut licem ka grehu, ne može videti Boga.

I naš duh, kao i naš glob, ima dva antipoda: istok i zapad, svetlost i senku, sinovstvo i slugarstvo, blagodat i zakon.

No ljubav, kog duhovnog čoveka, briše antipode i sve čini svetlošću, sinovstvom i blagodaću.

ČOVEK ČOVEKU SLIKA

Neka ti svi ljudi koje sretneš, budu žive slike onoga dobra i zla, koje je u tebi.

Zadržavaj se mislima i ljubavlju stalno na dobrim slikama, da bi i ti postao slikom dobra za braću svoju.

PROVIĐENjE

Proviđenje se pokazuje i u pravilima i u izuzecima. No za ljude ono izgleda očiglednije u izuzecima.

U vreme jednog pira cara Valtazara, kada gosti pijahu vino, i hvaljahu bogove zlatne i srebrne i mjedene i drvene i kamene, pojavi se ruka i napisa na zidu tri sudbonosne reči: Mene, Tekel, Ufarsin. Iste noći bi ubijen Valtazar, car Haldejski (Dan. 5).

Prorok Danilo bi bačen u jamu lavovsku i prenoći s lavovima. I sutradan ga živa izvadiše i netaknuta.

U izuzetno srećnim i u izuzetno nesrećnim slučajevima ljudi osećaju odsutnu akciju Proviđenja, onda akcijy pravde, onda akcijy milosti.

Vazduh je uvek oko nas i uvek u akciji. No, mi jako osećamo vazduh samo kad vetar dune, i tada najviše govorimo o vazduhu.

Kao što jehtičav čovek pak stalno misli o vazduhu tako i čovek, svestan svoje grešnosti, stalno misli o Bogu. Jer, gle i jedan i drugi prinuđeni su da misle neprestano o leku i lekaru.

BEZ BOGA KAO BEZ VAZDUHA

Kao što bi tica, kad bi naišla na bezvazdušni prostor, brzo se okrenula ka vazduhu, tako i ti brzo se okreni i beži od društva neverujućih, jer među njima nećeš se moći održati na krilima, no moraćeš pasti.

Ovo ti još jedanput ponavljam:

Kao što bi tica, kad bi naišla na bezvazdušni prostor brzo se okrenula ka vazduhu, tako i ti brzo se okreni i beži od društva neverujućih, jer među njima nećeš se moći održati na krilima, no moraćeš pasti.

Bog je vazduh tvoje duše. Van tog vazduha duša tvoja mora pasti u prašinu i kao zmija puziti po prašini.

CARSTVA

Jedno niže carstvo ima pravu realnost u jednom višem carstvu.

Carstvo prirodno ima svoju realnost u carstvu moralnom. Carstvo moralno ima svoju realnost u carstvu duhovnom. Carstvo duhovno ima svoju večitu realnost u Onome, koji nema koga ni šta da vidi iznad sebe.

Svako više carstvo je ćutljivo, i može naći izraza sebe u jednom carstvu nižem od sebe. Otuda se može reći, da je svako niže carstvo priča o carstvu iznad sebe. Ili: svako niže carstvo je reč, kojoj je smisao skriven u jednom višem carstvu. I kao što je smisao i duh jedne reči uvek prostraniji od svakog carstva nižeg.

Nijedno carstvo ne može imati adekvatnog izraza sebe nigde van sebe. Otuda jedno niže carstvo jeste perfektan ali ne i adekvatan izraz jednog višeg carstva.

TRAGEDIJA LjUDSKOG RAZUMA

Tragedija ljudskog razuma sastoji se iz dva čina. Prvi čin se može nazvati bukvalnost, a drugi vratolomnost.

Bukvalnost je, kada razum shvati jedan niži svet prostranijim od svih viših svetova tako, da smatra sve više svetove zbijene i potpuno sadržane u tome nižem svetu.

Vratolomnost je, kada razum previdi jedan svet, te vezuje onda prvi sa trećim, ili drugi sa četvrtim, bez srednjeg beočuga.

Bukvalisti i vratolomisti su najveće štetočine u čovečanstvu.

Prvi su stesnili sve više svetove u svet prirodni i tako pokušali identifikovati reč i smisao reči. Prema njihovom shvatanju carstvo moralno i carstvo duhovno i carstvo nebesno i sam Bog - sve se sadrži potpuno u carstvu prirodnom. Priroda je, prema tome i reč i objekt reči i znak i duh. Sledstveno, nije duh reči realnost reči, no reč je realnost duha. Ako si i ti bukvalista, onda je tvoj razum nepismen. Onda ti, pri čitanju prirode, ličiš na dete, koje sriče strane reči bez znanja smisla tih reči.

Vratolomisti su oni, koji, recimo preskoče carstvo moralno, a priznaju carstvo prirode i carstvo duhovno; ili pak, preskoče sva carstva između carstva prirodnog i Boga. Pri ovom fatalnom skoku razum se spotiče i razbija dva ogledala, zemaljsko i nebesno. Tada po razbijenim ogledalu zemaljskom igraju senke nemoralnih bogova i duhova, a po razbijenom nebesnom ogledalu igraju nemoralni ljudi i životinje.

Ako si i vratolomista, onda je tvoj razum razrok. Pomešao si reči iz raznih jezika i slažeš priču koju i sam ne razumeš. Prosuo si nebo po zemlji i razvejao zemlju po nebu, i po tom oblaku od prašine tancuješ sa šivom Tancerom, kradeš vatru od bogova sa prometejom, i sa Budom Gautamom spasavaš bogove!

Ovo su dva glavna čina tragedije razuma ljudskog, uz bezbrojne ostale scene i slike.

OBLACI

Ljudi, koji su sasvim blizu Boga, "hode s Bogom" kao Enoh, ne osećaju se sposobnim da izraze Boga ni rečima, ni znacima, ni formama.

Ljudi, koji su malo dalje od Boga nego oni prvi, osećaju, da mogu izraziti Boga u rečima, u znacima i formama.

Ljudi, koji su daleko od Boga, ne mogu da veruju u Boga, dok ga ne poznadu izražena u rečima, znacima i formama.

Bog je milostiv prema svima i kupa svojom ljubavlju i ove poslednje kao i one prve. On je postavio mesec da svetli onim stvorenjima, koja bi sagorela od neposredne svetlosti Sunca.

Putniče na uskoj stazi, koračaj oprezno, od gušćeg oblaka ka tanjem; oprezno, držeći se uvek levom rukom za oblak, koji postavljaš i desnom za oblak, koji sretaš. Da te oganj u tankom oblaku ne sagori! Drži ovo, no ne pusti ni ono!

ISTINA I DOBRO

Istina ne može postojati bez dobra, niti dobro bez istine, niti obadvoje bez svoga ploda.

Ovo je božanski pečat, kojim je zapečaćena svaka tvar i svako biće u svim svetovima.

Dok se ceo pečat ne otvori, nemoguće je poznati ma koju tvar i ma koje biće, od najmanjeg do najvećeg.

Svojim trudom ljudi mogu podići samo jednu trećinu tajanstvenog pečata. Jedini onaj, koji je zapečatio, može sasvim i otpečatiti.

Neguj neprestano čistotu srca, da bi ti se otvorio pečat ma i jedne tajne u svetu. Jer je istina svake stvari kao nikad nezamagljeno ogledalo, u kome može da vidi svoju nebesnu krasotu.

NESREĆA

Nesreća, koju Bog popušta na nas, bolja je od sreće, koju mi sami sebi zidamo.

Na svoje verne Bog uvek blagovremeno popušta nesreću. To je glas prijatelja, koji u ponoći viče zaspalim: Požar!

Mudar ostavlja zapaljenu kuću da gori, a on beži sa životom. A lud kuka usred ognja i čeka, da i on izgori u plamenu kuće.

SREĆA

Kada ti sreća svije gnezdo, za tebe i decu tvoju, ne misli, da će te ona dugo milovati, ni tebe ni decu tvoju.

Protiv svake naše sreće na zemlji kuje se neka nevidljiva zavera.

Čim se u gnezdu sreće dobro nastaniš i utopliš, najedanput se kroz gnezdo pomalja glava zmije.

To je ona ista sreća, koju je zmija obećala Evi i evo, pomalja se ona ista zmija da pokaže firmu tvoje sreće.

Naricaše jadna majka nad dvoje umrle dece:

- Bože, zar nemade sažaljenja prema ova dva crvića? A božanski odgovor dođe joj kroz jednog duhovnika:

- Imade Bog sažaljenja prema tvoja dva crvića, majko, zato ih i uze. Za tebe su oni crvići, a za Boga oni će biti anđelčići. Imade Bog sažaljenja i prema tebi i baš iz tog sažaljenja i uze ti decu. Jer ti si se suviše bila s decom utopila u gnezdo sreće, a nisi smotrila glavu zmije nad gnezdom.

TORBA SREĆE

Torba naše zemaljske sreće uvek je proderana. Što više u tu torbu trpaš, to se više iz nje prosipa.

Najneiskusniji u božanskoj mudrosti nose najveće torbe, a mudraci hode bez torbe.

Ako se raduješ, što kod tebe nije ovaj slučaj, te što tvoja torba ne izgleda proderana, a ti oslušni komandu smrti, jedan, dva, tri - i ti ćeš se osetiti na ivici groba, u kome će te pritiskivati, ne samo zemlja i tvoja prepuna torba sreće, koja udvostručava tamu i težinu groba.

BOG RAZGONI NEZNANjE

Što se više širi krug znanja, to se više širi i krug neznanja.

Što se više povećava broj želja zadovoljenih, to se više povećava i broj želja nezadovoljenih.

Jedini Bog u srazmeri naše dobrote i čistote, može ograničiti krug neznanja i smanjiti broj želja nezadovoljenih.

Koliko i koliko je svetih ljudi uzviknulo: Od kada tebe poznadoh, Gospode, iščezava mrak neznanja moga i ugasi se plamen želja mojih!

DNEVNE NOVOSTI

Dnevne novosti:

Ljudi ubili cara u Rusiji, da bi im bilo bolje;

Ljudi ubili predsednika u Poljskoj, da bi im bilo bolje;

Ljudi ubili šest ministara u Grčkoj, da bi im bilo bolje.

Medicina je za poslednja stoleća učinila slab napredak prema hirurgiji. I politička hirurgija izmakla je daleko od političke medicine. Veruje se u amputaciju i amputacija se bezobzirno vrši, no krv lipti iz preostalog organizma i ne može se zaustaviti.

U ovome slučaju, kao i obično, sve ubice prevarene su u računu. Ubijeni produžuju da igraju ulogu u društvu ne manju nego što su igrali pre smrti. To svi vide, to svi osećaju, i svi se trude da zaustave lipteću krv iz društvenog organizma, no istovremeno svi misle i govore o novim amputacijama, o novom sečenju.

PLEMENITI I NEPLEMENITI

Neplemeniti se lako odomaćuju na ovom svetu. Plemeniti su se uvek osećali u ovome svetu kao stranci i prolaznici.

Neplemeniti traže - i kažu, nalaze - svoje poreklo u bunjištu i oboru oko kuće zato, sravnjujući ono iz čega su i ono što su, postaju gordi zbog svog čovečanskog lika i obraza.

Plemeniti traže i nalaze svoje poreklo daleko nad zvezdanim plamenovima u razumu nedostižnom i svetosti neiskazanoj, zato postaju smireni i žalosni, jer se vide veoma udaljeni od lika i obraza Božjeg.

Plemenitom ne zadaje mnogo muke pitanje: Ko me je stvorio? Za njega bi mogla postojati samo jedna alternativa: ili Bog ili ja. Jer sve ostalo on gleda oko sebe kao nerazumnije i od Boga i od sebe samog. Pa kako on zna, da on sam sebe nije stvorio, to ne preostaje niko, ne samo u ovoj vasioni nego i u stotine ovakvih vasiona, ko bi se mogao nazvati stvoriteljem njega, osim Boga jedinoga.

A neplemeniti zavrću i uvrću pitanje i traže svoje poreklo u bunjištu i oboru oko kuće, samo da se ne bi imali koga bojati ili koga stideti, i da bi se imali čime hvaliti.

ZNANjE I VLADANjE

Više zna jedan neuk seljak nego što to učen varošanin može pretpostaviti. Bog ga uči. Manje zna jedan učen varošanin nego što jedan neuk seljak može pretpostaviti. Oholost smanjuje njegovo znanje.

Uči šta hoćeš i znaj što možeš, ali jedno ne smeš ne znati: da je uvek dragocenije dobro vladanje nego mnogo znanje.

Mnogoznalica u robijaškom gunju izaziva prezrenje, a neznalica u robijaškom gunju izaziva sažaljenje.

Kad se čuje o nekom učenom čoveku, da je učinio neko zlo delo, na svim usnama lebdi isto pitanje: Kako je taj mogao znati bezbroj stvari, a dve glavne nije mogao naučiti: Bojati se Boga i čestvovati ljude?

Uči što hoćeš i znaj što možeš, ali jedno ne smeš naučiti: Na zlo upotrebiti svoje znanje. Koliko je i koliko puta rečeno: Bolje i neznati nego znati pa zloupotrebiti!

OČI I RAZUM

Ceo jedan svet može se smestiti u jedno oko, a tri sveta u jedan razum. Dva oka vide isto što i jedno. I hiljade očiju vide isto što i jedno.

Oko je oko za jedan svet, razum je oko za tri sveta. Oko je svedok fakata, razum je svedok fakata, zakona i istine. Kada dva oka vide isto što i jedno oko, zašto se dva razuma svađaju oko jedne istine? Zato što je razum nesravnjeno osetljivije ogledalo nego oko, te kada se i najmanje zamagli u njemu se jedva više šta da ogledati nego u oku telesnom. U zamagljenom ogledalu razuma - zamagljenom od zlobe i greha - mogu

se ogledati samo fakta kao i u oku telesnom. No zamagljen razum može prevući maglom i oko telesno. Tada se fakta predstavljaju krivim u oba ta oka i u razumu i oku, kao krivim ogledalima.

KADA SE ČOVEK MORA SETITI BOGA?

I najgori čovek mora se tri puta u životu setiti Boga:

- kada vidi pravednika da strada zbog njegove krivice;

- kad on sam strada zbog tuđe krivice, i

- kada mu dođe čas smrti.

Tri puta u životu mora se zaplakati i najtvrđi grešnik:

- kada ga, gonjena od ljudi kao divljeg zvera, pomiluje majčina ruka;

- kada ga bolesna i osamljena poseti njegov protivnik, donoseći mu darove i oproštaj, i

- kada mu na samrti sveštenik kaže: Ne boj se, Božija milost je veća od tvojih grehova!

Tri puta čovek liči sam sebi na Boga:

- kada mu se rodi sin;

- kada shvati i usvoji Hrista, i

- kada se pomiri sa svojim stradanjem za pravdu.

SRCE I JEVANĐELjE

Od blata je i tvoje srce, od blata je i papir, na kome je ispisano Jevanđelje. Po jednom i po drugom blatu pisao je Duh životvorni. Zato jedno pismo korespondira drugom, jedno lomi pečate na drugom, jedno tumači drugo. Kada svet jedno sagori svojom strašću i drugo je u opasnosti od požara.

LAŽ DELI OD BOGA

Od Boga nas ne dvoji istina nego laž, i samo laž. Reći, da nas istina dvoji od Boga znači isto što i reći, da nas Bog dvoji od Boga.

Lažne misli i lažne reči, lažni osećaji i lažna hotenja - to je suma laži, koja nas vodi ka nebiću, iluziji i bogoodrečenju. Sa tvoga puta, rasputa, avaj, nema povraćaja bez velikog zemljotresa u životu čovekovom, kada čovek pada slep na zemlju, kao Savle i kada ga Bog podiže iz prašine i nemoći i otvara mu oči za obratni put.

FIGURA OD PRAŠINE I DIMA

U času kad se čovek odreče Boga svesno ozbiljno i zlobno - a svako ozbiljno bogoodrečenje je zlobno - on prestaje biti čovek, prestaje biti životinja i postaje jedan bezimeni fenomen prirodni bez kategorije. Jer božanski duh, koji je Bog udahnuo u njegovu figuru od zemlje, ostavlja ga.

Kakav je čovek, tada? To je tada prazan praporac, koji se kotrlja i od kotrljanja zveči.

Bog je uzeo svoj dah sebi. Šta je preostalo? Jedna figura od prašine i dima, koja stoji van stvorenog sveta.

Ako ikada ta figura od prašine i dima ponovo postane čovekovom, to jest ponovo primi u sebe dah Božiji, to je ponovno stvaranje čoveka. Bukvalno - ponovljeno čudo stvaranja!

MRŽNjA

Ko mrzi ceo svet, taj ne može voleti ni sebe.

Ko mrzi ceo svet, taj prezire samog sebe. I baca samome sebi dnevna uživanja kao što baca komade psu.

Ko mrzi ceo svet, taj oglašava rat celom svetu. Na strani sveta stajaće i Bog.

Takvome bi bolje bilo da kaže planini: Lezi na mene!

KRAJNjA POBEDA DOBRA

Sve vodenice melju u Božiju korist.

Greh na jednoj strani budi dobrodetelj na drugoj. Pritupljena kradljivost na jednoj, nesebični heroizam na drugoj. Bolesna fantazija na jednoj, božanska vidovitost na drugoj.

Bog ne stvara iz zla dobro, nego probuđenim zlom budi uspavano dobro.

Nikakvo zlo ne možeš učiniti, što neće, bilo tebi samom, bilo nekom drugom, otvoriti oči za odgovarajuće dobro.

Pa kako je drama ovoga sveta počela grehom i kako svakom dobru prethodi zlo, znači, da će se drama sveta završiti dobrom.

Kada zlo izbaci i poslednju kartu, dobro će držati još jednu u rukama.

I dobro će onda zgrnuti svu dobit, a zlo će ostati prazno i - bankrot.

JEDNAKOST

Bog nije Bog jednakosti, no Bog ljubavi.

Jednakost bi isključila svu pravdu i svu ljubav - isključila bi sav moral. Ljubi li muž ženu svoju zbog jednakosti? I majka ljubi li svoje dete zbog jednakosti? I prijatelj ljubi li prijatelja zbog jednakosti? Nejednakost je osnov pravde i podstrekač ljubavi. Dok traje ljubav, niko ne zna za jednakost. Dok caruje pravda, niko ne govori o jednakosti. Kad se izgubi ljubav, ljudi govore o pravdi i misle o jednakosti. Kad s ljubavlju iščezne i pravda, ljudi govore o jednakosti i misle o nemoralu.

To jest, kad iščezne moral zamenjuje ga nemoral.

Iz groba ljubavi niče pravda, iz groba pravde niče jednakost.

TRANS

Kad se čovek uzdigne do Boga, on je u transu. Kad se Bog spusti u svet, on je u transu.

U svome transu čovek je pasivan. U svome transu Bog je aktivan. Ono je najpotpunija pasivnost čovekova, ovo je najpotpunija aktivnost Božija.

U Isusu Hristu pokazan je individualiziran trans Boga u svetu i sveta u Bogu.

SKUPOCEN SUD SA JEFTINIM SADRŽAJEM

Zdrav si, mlad si, okupan si, bogat si, nakićen si.

No kakav užas, ako je tvoj dan ono što je spolja, a tvoja noć ono što je iznutra!

Kakva žalost, ako su tvoja usta puna nečistih misli i srce tvoje puno nečistih želja i strasti!

Tada sva tvoja spoljašnja raskoš služi povećanju efekta tvoje unutrašnje siromaštine; i tvoja spoljašnja lepota služi povećanju efekta tvoje unutrašnje rugobe; i tvoja spoljašnja čistota služi povećanju efekta tvoje unutrašnje nečistote.

Ne zaboravi, da ljudi osećaju jače smrad od nečistote iz skupocenog suda nego iz jeftinog.

LjUBAV, I OSTALO

Kada ljubav sustane, dužnost je zamenjuje.

Kada dužnost sustane, zakon je zamenjuje.

Dokle majka gori ljubavlju prema svome detetu, ona čini više nego što dužnost i zakon nalažu.

Kada majčina ljubav prema detetu ohladi, majka čini samo svoju dužnost, to jest čini manje nego što ljubav može, a više nego što zakon nalaže.

Kada majka omrzne svoje dete, ona čini samo koliko po zakonu mora da čini, to jest manje nego što ljubav može i dužnost nalaže.

Ljubav dolazi od Boga kroz dušu.

Dužnost dolazi od duše kroz razum.

Zakon dolazi od razuma kroz reči.

Ko priznaje zakone kao sumu svega morala, taj poznaje samo korice knjige o moralu.

A ko priznaje ljubav kao sumu morala, taj vidi i čita i poznaje duh i život morala.

Ko priznaje dušu kao prauzrok sveta, taj vidi i čita samo slova u knjizi o svetu.

A ko priznaje živoga Boga kao prauzrok sveta, taj vidi, čita i poznaje duh i život sveta.

Ljubav je slobodna od svih zakona, ljudskih i prirodnih i uzvišenija od svih dužnosti.

Ne znajući propise zakona niti imena dužnosti, ljubav ih ispunjava i prevazilazi kao što sunčev sjaj prevazilazi reflektivni sjaj kamenja i zvezda.

SAM SEBI GROB

Za žaljenje je grbav čovek i za žaljenje je slep čovek. Ali niko nije više za žaljenje od dva čoveka:

onoga ko se uvek trudi da opravda svoje grehove, i

onoga ko se uvek trudi da utvrdi sebe u neverovanju.

Šta možeš reći o ovoj dvojici osim da oni od rođenja do smrti prave od samih sebe sami sebi grob!

ŠTO VIŠE VERE

U nekim bolestima lekari preporučuju što veću dozu leka, kao na primer: Pij vode što više možeš!

Vera je siguran lek našoj duši samo kada se uzima u najveći dozi. Veruj što više možeš!

LjUBAV IZNAD SVEGA

Rezonovanjem o Bogu mi držimo Boga na izvesnom rastojanju od sebe. Kontemplacijom Boga mi skraćujemo to rastojanje. Molitvom skraćujemo to rastojanje na minimum. A sjedinjenjem s Bogom u ljubavi rastojanje se sasvim prekraćuje, a s tim i reči i misli.

REZONOVANjE

Rezonovanjem o Bogu stvaraju se sekte. Kontemplacija smanjuje broj sekti. Molitva razgoreva želju za jedinstvom s Bogom. A ljubav plamena prema Bogu je cement za svu crkvu Božiju i vojujući i trijumfujući.

Rezonovanje je početna stepenica u dizanju čoveka ka Bogu. Ljudi, koji su se popeli na višu stepenicu, nerado se spuštaju naniže. I oni, koji su se sjedinili s Bogom kroz ljubav, nerado, vrlo nerado se upuštaju u rezonovanje o Bogu.

No postepenost je neizbežna. Orao mora da se zatrči preko polja pre nego što poleti.

DRŽATI SVA VEŽBANjA

Kapetan straže na Golgoti rezonovao je o Hristu - "Zaista ovaj bejaše Sin Božiji"; pokajani razbojnik na krstu za čas je kontemplirao i za čas se molio, a Presveta Majka je grlila noge raspetog sina, rukama i ljubavlju, i dušom bila i sama raspeta na istom krstu.

Ne reci: vežbanje u jednom dovoljno je. Upotrebi sva vežbanja i jedva ćeš postići cilj. Ispituj, razmišljaj, gledaj duhom, moli se - da bi se razgorela ljubav u tebi, koja otkriva sve i daje sve. Jedno drvo teško se razgoreva samo, dva jedno uz drugo lakše, a tri još lakše.

ANALIZA

Analiza ubija ljubav.

Zato je nauka tako hladna.

I zato se i ne govori o lepoti znanja no samo o korisnosti znanja.

Zaljubljen čovek ne pita ni za rod, ni za godine, ni za bogatstvo svoje ljubljene. I oduhovljena duša, to jest duša u ljubavnom plamenu prema Bogu, vrlo se nerado upušta u analizu Boga.

Ljubav otpušta intelekt kao nepotrebnog špijuna. Ali zato sjedinjuje tri luča u jedno - um, srce i dušu - i pali ih u jedan plamen.

UDALjENOST

Udaljenost neprijatelja od neprijatelja povećava mržnju među neprijateljima.

Udaljenost prijatelja od prijatelja povećava simpatiju među prijateljima.

Udaljenost majke od deteta povećava ljubav i majke i deteta.

Naša udaljenost od Boga povećava ljubav Božiju prema nama. Kad ovo osetimo tada nas peče stid kao vrelo gvožđe, pa se vraćamo Bogu bržim koracima nego što smo pobegli od njega. Istorija duše kod većine ljudi nije stalno blizina Bogu niti stalna udaljenost od Boga nego naizmenično udaljenje od Boga i vraćanje ka Bogu.

O da bi bar poslednji naši dani na zemlji bili, ne u udaljenosti od Boga, nego u Božijoj neposrednoj blizini!

VOJNIČKI ROK

Ma koliko izgledalo čudno ipak je istina da mi dolazimo u ovaj svet, ne da u njemu živimo, nego da se od njega spasemo. Kao što ljudi ne idu u rat, da se naslađuju ratom nego da se spasu od rata!

Radi većeg blaga od rata ljudi idu u rat; radi većeg blaga od ovog života mi dolazimo u ovaj život. Radi trajnijeg i boljeg života mi dolazimo u ovaj život.

Pravi hrišćani nikada nisu smatrali ovaj život drukčije nego kao vojničku službu. Svaki vojnik ima da odsluži svoj rok, i da ide kući. I kao što vojnici broje dane svoje službe i s radošću misle na povratak domu, tako i hrišćani neprestano misle o kraju ovoga života i o povratku domu svom.

SADRŽINA ŽIVOTA

Kada život čoveka nije ispunjen Bogom, nije ispunjen ni bićem i liči na jednu očajnu prazninu. Duži su časovi ispunjeni Bogom nego vekovi bez Boga.

Sve su stvari praznina - vakyym - ako nisu ispunjene Bogom.

Sve su duše praznina, ako nisu ispunjene Bogom.

Ljudi su u onoliko bitni u koliko su ispunjeni Bogom. Jer je samo Bog biće.

Zato je iluzija misliti, da su svi ljudi podjednako bitni. Ima ljudi bitnijih i nebitnijih. To zavisi od mere Boga, od mere bića, koju oni nose u sebi.

Sa strahom ti kažem: Ima i nebitnih ljudi. Oni su kao i da nisu. I razlikuju se oni od ljudi sa mnogo bitnosti kao što se razlikuju predmeti u snu od predmeta na javi. No oni ipak još postoje, oni nebitni ljudi, reći ćeš? Da, jer i kada se sasvim ugasi oganj, poslednji dim se vije nad vatrištem.

TEKOVINE

Svaka tekovina, bilo u znanju ili u imanju, stečena trčanjem i trudom, mimo Boga, povećava žeđ za tekovinom. Ma i trudom stečena, no mimo Boga takva je tekovina greh. A svaki greh pojačava želju za novim grehom.

Ono što se steče kroz Boga, ono čini čoveka zadovoljnim; ono gasi žeđ.

OTKRIVAČ TAJNI

Nisu pametni ljudi svojom pameću otkrili mnoge tajne nego samo svojom željom i trudom su kucali na vrata tajni i Bog im je otvorio.

Ljudi su želeli poznanje stvari i zakona i Bog im je otkrio to, prema njihovoj želji i njihovom trudu. Da su pametni ljudi sa istom takvom željom i trudom tražili poznanje Boga, Bog bi im otkrio sebe onako isto kao što im je otkrio radijum i gravitaciju.

Veliki otkrivači tajni stvorene prirode snebivali su se pred pohvalama ljudskim, jer su osećali da je sva njihova zasluga sastojala se u kucanju na vrata tajni, a da je vrata otključao Onaj, koji i drži ključeve svih tajni neba i zemlje (Luka, 11, 5-8).

Zato, kad si uspešan, reci: Gospode, meni pripada samo trud, a tebi uspeh.

Postupiš li inače zanesen pohvalom znaj da će nebo postupiti s tobom isto kao što i zemlja postupa s lopovom.

PROSTE DUŠE

Kod nas na Balkanu još se nalazi po planinskim selima prostih duša s tolikim bogatstvom dobrote i čednosti, da kada bi ih bacili u glavnu ulicu ma koju od pet i pet prestonica, vi bi se nehotično setili priče o blagu zarivenom pod zemlju.

- Šta bi tek bilo od ovih prostih duša, ispunjenih dobrotom i čednošću, da su prostudirali sedamdeset i sedam varoških filozofija i teologija?

Bilo bi nesumnjivo ono isto što i sa zdravim čovekom, koji bi progutao sedamdeset i sedam pilula, određenih za bolesna čoveka.

Ubolestio bi se.

Filozofije i teologije množe se tamo gde se množi duhovna zatupelost. Tamo gde je bolest, tamo je i medicina.

Odnos vere prema sistemima filozofije i teologije sličan je odnosu higijene prema medicini.

ZLI RAZGOVORI

Koje su dve zle stvari, o kojima ljudi najradije razgovaraju? Tuđi greh i svoja pobeda.

U IME BOŽIJE

Sve što se izgubi radi Boga, sačuvao si; sve što si sačuvao radi sebe, izgubio si.

Sve što si dao u ime Božije, dao si pod interes; sve što si dao u ime svoje slave i sujete, bacio si u vodu.

Sve što si primio od ljudi kao od Boga, donelo ti je radost; sve što si primio od ljudi kao od ljudi, donelo ti je brigu.

ODNOS PREMA BOGU

U jednom vremenu kada se ljudi stave u lažan odnos prema Bogu, kao jedinoj stvarnosti i vrednosti, svi njihovi odnosi automatski postaju lažni. Stvarnost i vrednost prenose se tada sa Boga na san i sanjače, i život postaje kao bitka senki kada se Sunce sakrije za oblak.

Lažne teorije o Bogu povlače sa sobom neminovno lažne teorije naučne, političke, društvene i bračne i porodične. Jedna laž rađa se iz druge; jedna se poziva na drugu; jedna drugu viče u pomoć.

Veština se tada ceni iznad karaktera i množina iznad kvaliteta.

I svi se ljudi tada osećaju da se guše u laži i svi viču: Sve je laž! No niko se ne vraća istini. Kao kada se plivači udalje od obale pa se počnu daviti i hvatati jedan drugog. Svi oni vide da su u istoj opasnosti, ali ipak viču jedan drugog u pomoć.

BITNOST I VREDNOST

Bitnost i vrednost je jedno isto.

Samo ono što je bitno ima vrednost. Ostalo je sve priča o bitnosti i vrednosti.

No bitnošću se ne može nazvati ono što čas jeste, čas nije, no samo ono što stalno jeste.

U riznici ovoga sveta nema ničeg što stalno jeste. No ova riznica papirnog novca ukazuje na neku bogatu riznicu pravih i trajnih vrednosti.

Bog je ta bogata riznica. On je sva bitnost i sva vrednost u isto vreme. Ali i mnogi duhovi i duše, u nekoliko svetova, imaju od Boga pozajmljenu stvarnost i pozajmljenu vrednost. Bog je pozajmio čoveku od svoje bitnosti i vrednosti, a čovek je pozajmio prirodi od svoje pozajmljene bitnosti i vrednosti.

Avaj čoveku, koji svu svoju bitnost i vrednost prepiše na prirodu i preda prirodi. Jer prirodu time neće obogatiti, a sebe će upropastiti. I biće ničiji san, iz koga nema ko da se probudi i koga nema ko da ispriča.

UNUTRAŠNjA KRASOTA STVARI

O kada bi mogao videti unutrašnju krasotu stvari!

O kada bi mogao videti unutrašnju svetlost stvari - okean svetlosti, u kome su postavljene stvari!

Mrtvi i živi podjednako se kupaju u tom okeanu i razlike među njima nema. Trava što danas cveta kao i ona što je juče uvela podjednako su lepe i mirisne u toj svetlosti.

O kada bi samo mogao videti to! Zaista, suze bi ti zamenile sve reči i ljubav božanska sve ostalo.

PRIRODA JE PRIJATELj

Priroda je prijatelj, a ne neprijatelj. Ona je stvorena da bude drug i pomoćnik čoveku, a ne rob i krvnik.

Ljudi, koji prirodu čine robom, čine je neprijateljem i krvnikom.

Kod nas na Balkanu još je preostalo nešto od starog poštovanja prirode i milosti prema prirodi. Još dotrajava običaj - nedavno opšti na Balkanu - da kada seljak hoće da seče drvo, ili kosi travu, ili kolje stoku, on se prekrsti i kaže: Prosti Bože!

Narodi, koji su oglasili rat prirodi na život ili smrt i koji su izmislili i nepoštedno primenili brutalnu devizu "eksploatacija prirode", navukli su i navlače na sebe bezbrojna zla. Jer ko raskine svoje prijateljske odnose s prirodom, raskida ih neminovno i sa Bogom.

NEJEDNAKA ZASLUGA

Dva čoveka ne mogu nikada biti podjednako zaslužni za isto delo.

Dva čoveka ne mogu nikada biti podjednako odgovorna za isti greh.

Kada jedan učenik Božijeg zakona i jedan učitelj Božijeg zakona učine isto dobro delo, prvi je zaslužniji od drugog.

A kada jedan učenik Božijeg zakona i jedan učitelj Božjeg zakona učine isti greh, drugi je odgovorniji od prvog.

No, ipak Bog zna bolje od ljudi i sudi pravednije od ljudi. Mojsej je svojom rukom ubio čoveka, a Juda nije svojim rukom ubio čoveka, nego samo izdao. Pa ipak koliko strašniji je greh i strašnija kazna drugoga!

TRAJANjE STRADANjA

Voćar kreše voće, da bi brže i pravilnije raslo. No, ako preko mere skreše grane i stablo, drvo će se osušiti. Veruj da tvoje stradanje nikad ne može preći meru.

Bog bdi nad svakim čovekom pažljivije i milosrdnije nego li ma koji voćar nad svojim voćem.

Divno govori Nil Sorski: "Kada lončar zna, koliko treba držati lonac u ognju, da se ispeče, a da ne prsne, kako ne bi Bog znao meru naših stradanja"?

Veruj, da Bog ima više rasuđivanja nego čovek.

SVET NAS PLAŠI, ISTINA HRABRI

Ko ide za Suncem i vidi samo ono što mu Sunce pokazuje, taj nije ni koraka kročio u unutrašnji krug bića, no zagledavši se u kariatide pred muzejom zaboravio je da uđe u muzej.

Ko za Suncem hodi, i nasmejan ceo dan se hvata od ruže za ružu, taj će se po zalasku Sunca vraćati uplakan hvatajući se od trna za trn.

Sunce nam otkriva slova; um nas uči čitanju reči, a jedini Bog je veza među rečima i smisao njihov.

Život nas uči prolaznosti, smrt potvrđuje lekciju života, a Bog odbacuje obe lekcije.

Život nas broji svaki dan u fakta; smrt nas svaki dan straši kosom zakona, a Istina nas svaki dan hrabri: "Ne bojte se! Ja sam vam spremila počasno mesto nad faktima, i slomila sam kosu zakona".

VLADANjE SOBOM

Ljudi, koji ne mogu vladati svojim srcem, još manje mogu vladati svojim jezikom.

Ljudi, koji ne mogu zavesti mir u srcu svom, još manje mogu zavesti mir u državi.

Ljudi, koji ne mogu videti svet u sebi, još manje mogu videti sebe u svetu.

Ljudi, koji ne mogu učestvovati u tuđem bolu, još manje mogu učestvovati u tuđoj radosti.

RASTOJANjE

Drži sve stvari na odgovarajućem rastojanju, samo dušu približuj što više Bogu.

Ako prospeš vodu na vatru, nećeš imati ni vode ni vatre.

Ako poželiš tuđe, omrznućeš svoje i oboje ćeš izgubiti.

Ako se približiš sluškinji koliko i ženi, nećeš imati ni sluškinje ni žene.

Ako često piješ za tuđe zdravlje, izgubićeš svoje.

Ako neprestano brojiš tuđe novce, sve ćeš manje imati svoje. Ako neprestano brojiš tuđe grehe, tvoji će se množiti.

Ako goniš i stigneš lisicu, vratićeš kokoš, no ako goniš i stigneš medveda neće se vratiti ni košnica ni - ti.

SMETNjA VRLINI

Mnogim ljudima se uvek čini, da kada bi bili u drugim prilikama bili bi bolji ljudi.

Bogatašu se čini, da je bogatstvo smetnja vrlini, siromahu siromaštvo, znalcu znanje, prostaku prostota, bolesnome bolest, zdravome zdravlje, starome starost, a mladome mladost.

To je samo iluzija i priznanje svog moralnog poraza. Kao kada bi se jedan loš vojnik pravdao: na ovome mestu moram biti pobeđen, neka mi se ponudi drugo mesto, i ja ću biti hrabar! Pravi vojnik je uvek hrabar, bilo da se održi na svome mestu bilo da pogine.

Da je car Lazar utekao sa Kosova, smatrao bi se pobeđenim, no kako je ostao do kraja na svome mestu i poginuo, on se smatra pobediocem.

Adam u Raju izgubio je veru, Jov na gnojištu utvrdi veru.

Prorok Ilija nikad ne reče: Glad mi smeta da budem poslušan Bogu! Niti car David reče: Kruna mi smeta da budem poslušan Bogu!

VERA - OSNOV LjUBAVI

Vera je osnov ljubavi.

Bde neprestano, da držiš veru, i bde neprestano da seme ljubavi, koje vera nosi u sebi, poraste i donese ti radost. Jer sama vera bez ljubavi, ostala bi hladna i bezradosna. No i kad ljubav u tebi ohladi, te ne poraste i ne donese plod radosti, drži veru i čekaj.

Drži veru pošto poto. I čekaj, ma i godinama, dok ljubav iz vere ne nikne. Izgubiš li ljubav, izgubio si mnogo, no izgubiš li i veru, izgubio si sve. Izgubiš li ljubav, izgubio si plod s drveta, no izgubiš li veru, posekao si drvo.

Kada jedne godine njiva ne rodi, strpljiv domaćin obrađuje njivu sa dvostrukim trudom, da bi druge godine rodila. Govore mu susedi da njivu proda, a on ćuti i radi. Kad i druge godine njiva ne rodi, strpljiv domaćin obrađuje njivu sa trostrukim trudom. Još jače mu susedi viču da njivu proda, a on ćuti i radi. Pa kad njiva rodi treće godine, trostruka je radost domaćina. Tada njegovi susedi ćute, a on se raduje. A da je prodao njivu prve godine, čemu bi se radovao?

PRIRODNI ZAKONI

Nikada se nije toliko govorilo o prirodnim zakonima kao u moderno vreme i nikada se ljudi nisu osećali toliko robovi tih zakona kao u moderno vreme. Česte revolucije i ratovi - dokaz rečenog - jesu kao provaljeni čirevi pod pritiskom čeličnih obručeva. Česte revolucije i ratovi i zločini i samoubistva, najjasniji su dement svih modernih oracija o slobodi i napretku.

Nikad se nije toliko propovedalo poštovanje prirodnih zakona kao u moderno doba. No zašto se niko ne usudi propovedati ljubav prema prirodnim zakonima? Zato, što bi svi ljudi osećali odvratnost prema takvoj propovedi. A duhovni ljudi znaju, da su prirodni zakoni samo sluge večite ljubavi, i da je čovek viši od prirodnih zakona.

Ma koliko da se poštovanje smatra vrlinom, ono je ipak vrlina niža od ljubavi. Pa kada se ova niža vrlina zahteva za jedan tako veliki predmet kao što su zakoni prirode, onda gde je i koliki li je tek predmet najviše vrline, ljubavi? Predmet ljubavi je tamo gde zakoni gube svoju moć i odakle dobijaju svoju moć.

REČ LjUBAVI

Bog je dao ljudima reč ljubav, da tom rečju imenuju svoju vezu sa njim.

Kada ljudi zloupotrebe tu reč i njenu namenu, pa počnu njom imenovati svoju vezu sa zemljom, onda ta reč slabi u odnosu prema Bogu.

Reči gube svoju magičnu i božansku moć, kada se zloupotrebe i postaju kao mrtve. Isto kao jedno severno drvo, presađeno na jug, što svene i osuši se.

OTIMANjE OD PRIRODE

Kada ljudi žedno otimaju zlato od prirode, priroda im daje otrov pod vidom zlata.

Kada ljudi žedno otimaju znanje od prirode, priroda im daje igračku mesto pravog znanja.

A kada ljudi krotko, i u Božije ime, u ime Domaćina prirode, traže ono što im je potrebno, priroda im daje ono što traže.

Mudra majka daje detetu sve što dete, po potrebi od nje traži. A kada dete zatraži nešto iz puste radoznalosti, majka mu daje neku igračku (surogat) u zamenu za ono što ište.

Tako postupa i Mudrost Božija sa ljudima.

OPTIMIZAM

Ovaj svet je gori od sviju svetova, koje čovek kao čovek može podneti. Još gori svet od ovoga nije za ljude nego za demone.

Svi ljudi osećaju, no beže od tog svog osećanja kao što nevešt plivač, uplašen od dubine morske, okreće leđa moru i pliva ka obali.

Svi ljudi ovo osećaju, zato svi podozrevaju lake optimiste u šarlatanstvu. I zaista, više je šarlatanstva no pravog optimizma kod onih koji veselo gledaju u ovaj svet, a međutim smatraju smrt tačkom našeg života.

Jedini optimist, bez šarlatanstva jeste onaj, ko ima hrabrosti da prizna svu strahotu ovog života, no i pronicljivost, da vidi smrt ne kao tačku, no kao zapetu našeg života - zapetu, posle koje će nam se dati čist list, po kome se neće više pisati krvlju i suzama no zlatnim zracima božanske svetlosti i radosti.

NAD AMBISOM

Kao što bezbrižna deca i ne slute surovu borbu života, u kojoj se nalazi svet oko njih, tako i mnogi odrasli ljudi i ne slute, kao i deca, strašnu duhovnu borbu, koju Hristos, sa svojom angelskom i svetiteljskom vojskom vodi protiv tamnih sila u svetu.

Samo za duhovna čoveka može se reći da je izašao iz doba detinjstva, ma koliko da je on veliko dete u drugom jednom smislu. Zato duhovni čovek gledajući vidi čovečanstvo - kao majka nerazumno dete - okruženo strašnom opasnošću.

I kao što su detetu često nepojamni saveti i opomene roditelja, koji budnim okom prate dete u opasnosti, tako su mnogim i mnogim ljudima nepojamni saveti i opomene duhovnih ljudi. Jer za mnoge ostaju za vazda nevidljive i neverovatne vizije, koje imaju duhovni ljudi i nevidljiv ambis, nad kojim spavaju.

OPTIMIZAM I PESIMIZAM

Samo optimističko rešenje zagonetki života može zadovoljiti dušu čovekovu.

Svaki gladan pas ima pesimističnu filozofiju. A gladni isposnici hrišćanski držali su se pozitivnih i optimističkih rešenja zagonetki života.

Dostojanstvo čoveka i jeste u tome, da se stalno drži optimizma bez obzira na svoje stanje u ovome svetu. Dan za danom, i noć za noći demantuju optimizam, no tajanstveni zraci iz onog sveta podstiču ga i razgorevaju.

Optimizam ili pesimizam jednog čoveka ne zavisi od njegove sitosti ili gladi, no od broja i kakvoće svetova koje on doseže svojom vizijom.

Ko vidi samo materijalni svet i nijedan više, on mora biti pesimista. Ko pak vidi još više svetova, boljih od ovog, taj ne može biti optimista, bio on sit ili gladan.

INTELEKTUALNOST

Intelektualno razviće jednog čoveka je najlakše, najbrže i - ako je odvojeno od istovremenog uzvišenja uma, očišćenja srca i duše - najopasnije.

Ono je najlakše zato, što zavisi samo od množine čulnih utisaka i razumne klasifikacije i kombinacije istih. Za razviće svoga intelekta mi imamo pet čula, a za razviće ostale tri četvrti čoveka imamo četiri Jevanđelja. Da bi postali intelektualci, za to nam služe hiljade učitelja, a da bi postali potpuni ljudi, za to nam stoji na usluzi samo - Hristos.

Reći: Ja sam intelektualac - znači isto što i reći: Ja sam četvrtina čoveka.

Otuda je ime "intelektualac" jedno nečovečno ime i jedna optužba sebe samog.

JEDAN BOLjI SVET

Bog je veliki bogataš, koji u ovome svetu igra ulogu velikog siromaha. On dopušta svim svojim stvorenjima da se bogate onim što žele i da tako izgledaju bogatiji od njega.

No ljudi duhovni, čiji je duh probuđen za viziju svetova boljih, osećaju se siromašno sa svim bogatstvom ovoga sveta i znaju pouzdano da ih čeka jedno dragocenije i trajnije bogatstvo u tim višim i boljim svetovima, gde se Bog vidi kao veliki bogataš.

Toliko je Stvoritelj milostiv i čovekoljubiv da u slučaju i da on baš nije stvorio u početku jedan bolji svet od ovog, on bi ga stvorio sada zbog plamene želje miliona ljudskih bića, koja su platila i plaćaju cenu toga sveta.

No najviši duhovi, najplemenitiji ljubitelji Boga, ne čeznu ni za jednim stvorenim svetom no za Onim, koji stvara svetove.

NEGUJTE BESMRTNOST

Negujte deco, besmrtnost u sebi. Jer besmrtnost nije nešto što ima tek početi, no nešto što stalno jeste u nama i što se ima na kraju samo obelodaniti u svoj krasoti svojoj.

Smrt će doći da sagori, ne besmrtnost našu no smrtnost.

Smrt neprestano steže za gušu smrtnost našu, dokle ne uspe da je sasvim udavi.

Nijedan atom besmrtnog bića i života u nama ne podležu smrti nikad za nikad. Ne podleže smrti naše biće i naš život, ali se može od nas uzeti, ako ga nedostojno nosimo. Kao što voda prođe kroz krečan breg ne mogući da se zadrži u njemu!

Zato negujte, deco, brižljivo besmrtnost u sebi, i radujte se. Još samo trenutak - dva i vi ćete se naći na njenoj večitoj i slatkoj nezi.

ENTUZIJAZAM I FANATIZAM

I entuzijazam je oganj, i fanatizam je oganj. No prvo je oganj bez dima, drugo je gorenje sa dimom.

Entuzijazam znači: ceo čovek sabran i upućen na jednu stranu, bez osvrtanja. Kad um prosudi i srce zavoli i duša zahoće, onda se čovek ujedinjuje i kao ujedinjena sila polazi na veliko delo. A sabran i ujedinjen čovek je velika sila u ovome svetu, zaista veća nego što i on sam o sebi misli.

Entuzijast je čovekoljubiv. Čim se u entuzijazmu jednoga čoveka krije mržnja protiv izvesnih ljudi, to nije entuzijazam no fanatizam. Kad u proleće gori gomila đubreta, ispod đubreta se izvlači probuđena zmija. Takav je fanatizam.

Entuzijazam je uvek sila, koja zida i stvara. Sve velike društvene organizacije, svu veliku umetnost, svu uzvišenu poeziju, sve spasonosne i čiste humane pokrete - sve je to stvoreno entuzijazmom. Ne treba nikada zaboraviti, da entuzijazma bez čovekoljublja nema.

Fanatizam se pokazuje u najvećoj sili svojoj u tri slučaja: u partijskoj politici, u revoluciji i u ratovima.

Kao dan od noći tako se razlikuje entuzijazam od fanatizma. Prvi se rukovodi ljubavlju i zida; drugi se rukovodi mržnjom i ruši. Prvi je saboran, katoličan, drugi je isključiv, sektantan.

Fanatiku uvek nedostaje nešto, čas um, čas srce. Entuzijasta je uvek ceo čovek.

Čuvaj se dušo, da se ne okrnjiš, te da se tvoj entuzijazam ne iskrivi u fanatizam.

KADA CRKVA GOVORI.

Kada svi govore, crkva ne može da dođe do reči. Kada se namršti sudba i zaveže sve jezike, onda crkva dolazi do reči; onda jedina crkva sme i može da govori.

VERA U ŽIVOT

Posvednevno ljudi žive i opšte među sobom više verom nego ičim drugim.

U gostionici čovek ruča s verom, da u jelu nije otrov; spava u postelji s verom, da pod jastukom nisu skorpije; prima na pijaci banknotu s verom, da nije lažna; kupuje u dućanu šibicu s verom, da nije vlažna; najmljuje kočije s verom, da će ga kočijaš odvesti tamo kuda treba; putuje železnicom s verom, da je vozovođa normalan čovek te da ne misli na samoubistvo. Težak seje žito s verom, da će seme nići. Čobanin goni stado u pašnjak s verom, da trava u njemu nije preko noći usahla. Žena žuri s krčagom na izvor s verom, da iz njega još voda teče. Škola počiva na veri učenika u učitelja. Država počiva na veri građana u građane i vlast. Brak postoji na veri u dobronamernosti obe strane. Prijateljstvo postoji na veri u iskrenosti obe strane.

Preko 50% našeg zemaljskog života i opštenja s ljudima i s prirodom, osnovano je na veri. 50% našeg najpozitivnijeg znanja jeste čista vera.

SLOBODA

Hoćeš li slobodu, onda pokušaj prvo osloboditi se sebe samog. Ako je u pogledu znanja važilo kao vrhovno pravilo: poznaj sebe samog - to u pogledu morala važi kao vrhovno pravilo: oslobodi se sebe samog!

Hoćeš li da dođeš do slobode revolucijom, onda podigni revoluciju prvo protiv sebe samog i uvidećeš da su sve druge revolucije izlišne.

Hoćeš li da dođeš do slobode ratom, onda povedi prvo rat protiv sebe samog, pa ako ovaj rat uspešno okončaš, uvidećeš da su svi drugi ratovi suvišni.

Veliš da hoćeš slobodu? Onda moraš stati uz Boga protiv sebe i protiv sveta. Prvo protiv sebe, jer u tebi je i glavno bojište protiv sveta. Ako pobediš svet tu, u sebi, na glavnom bojištu, pobedio si ga na svim linijama. Ako ga pak pobediš na svim linijama, a ne pobediš ga u sebi, on će ostati nepobeđen u svojoj glavnoj tvrđavi.

Ako ne pobediš sebe, ti ćeš svima ostalim naporima uspeti jedino da uskačeš iz jedne tamnice u drugu, iz jednog kaveza u drugi. Sloboda društvena i sloboda nacionalna, i sloboda državna i sloboda internacionalna, bez oslobođenja od sebe samog, samo su zavodljiva i lažljiva imena raznih tamnica, raznolikih kaveza.

Oslobodi se sebe samog i bićeš van svih tamnica i svih kaveza.

SADRŽAJ ISTORIJE

Glavni sadržaj istorije čovečanstva jeste rešavanje i uređenje odnosa ljudi prema Bogu. Sve ostalo su epizode i šatiranja glavnog izgleda.

Periodi istorije čovečanstva predstavljaju ili plimu ili oseku u rastojanju čoveka i Boga. Kada je bivala plima, onda su veliki umetnici nalazili inspiraciju u Bogu; kada je bivala oseka, onda su veliki umetnici nalazili inspiraciju u prirodi. To se može nazvati umetnost iz prve ruke i umetnost iz druge ruke. Prva umetnost više je muženstvena i dramatična, druga više ženstvena i lirična. Kada je otac odsutan, onda majka dočekuje goste.

Svaka oseka, tj. padanje od divljenja Bogu na divljenje prirodi, označava podetinjenje ljudi. Plima je zdravlje duhovno, oseka je nezdravlje duhovno. Normalno je, da zreo čovek napušta sladunjavu privlačnost prirode i žuri ka uzvišenom regionu nadprirodnog, realnog carstva Božijeg. Kao što veli jedan persijski poet:

"Mladenac malen i nejak

drži se skuta matere svoje.

No kad omuža i poraste

on hodi barabar sa ocem svojim.

I ti se, gle, tako držiš matere:

prirodnih tela i elemenata

dokle, porastao, ne udružiš

se sa Ocem svojim Svevišnjim".

Treba se setiti događaja sa dvanaestogodišnjim Isusom, kada ga je majka našla u hramu posle dužeg lutanja i traženja.

- Zašto ste me tražili? - upita Isus. Zar ne znate da meni treba u onome biti što je Oca mojega?

POVERENjE

Poverenje više vredi nego kapital. Veli trgovac. Poverenje u polarnu zvezdu više vredi nego znanje puta. Veli moreplovac. S poverenjem i ti daješ meni ruku, prijatelju, i ja te donekle vodim. No čovek može časom umreti i trgovac štetovati. Polarna zvezda može se časom sakriti za crni oblak, i moreplovac zalutati. A ja sam prijatelju pregršt prašine koju vetar smrti može časom razvejati.

Ko će te povesti dalje od stanice moga groba? Kome ćeš putovođi tada pokloniti poverenje?

Pokloni ga i tada i sada Isusu, koji je razvejao smrt kao šaku prašine. On je prijatelj, koji ne umire, i na koga nikakav crn oblak ne sme da naiđe.

SLUŽBA BOGU I LjUDIMA

Služba Bogu jeste u isto vreme služba ljudima; služba ljudima jeste u isto vreme služba Bogu.

Mi ne možemo istinski služiti Bogu, a da kroz to ne služimo ljudima; niti možemo istinski služiti ljudima, a da kroz to ne služimo Bogu.

Kada gorimo pred Bogom kao žrtvena sveća, mi i tada svetlimo ljudima; a kada gorimo u tamnici i svetlimo sužnjima kao lojana sveća, mi smo i tada žrtvena svetlost pred Bogom.

SAMOĆA

Zašto su svi veliki duhovi voleli samoću? Zato što su voleli drugovanje sa Bogom, nesmetano drugovanje sa većim od sebe.

U samoći navaljuju na čoveka svi veliki problemi života, čija baza obuhvata svu zemlju i čiji se vrhovi gube u magli večnosti i beskrajnosti. Pa, mada ih čovek ne može rešiti, ipak oseća on neko jezivo zadovoljstvo da stoji među nepobedivim džinovima. Rešene

probleme i otkrivene tajne ljudi preziru kao što preziru i pobeđene neprijatelje. Zato veliki duh traži samoću, to jest traži društvo većih od sebe, društvo neotkrivenih tajni, nerešenih problema, društvo svih džinovskih misterija, koje se sve, grupišu oko misterije Svevišnjega.

ĆUTANjE

Ćutanje su voleli svi veliki duhovi, jer su duboko osećali istinitost one narodne izreke: Govor je srebro, ćutanje je zlato. Svaki misaon čovek iskusio je na sebi, da on nije ono što kaže o sebi no ono što prećuti. Ne ono što prećuti hotimično, no ono što prećuti po nuždi, jer ne može da iskaže.

Naši razgovori u društvu jesu kao sitna moneta, kojom sebe otkupljujemo, dok krupna moneta ostaje u nama, ne pokazana. Ili, mi se predstavljamo društvu u letimičnim fotografijama, dok naš portret ostaje u nama, ne pokazan.

Uostalom sve velike stihije su najviše ćutljive, a sam Bog ćutljiviji od sviju, dok su sve male tvari govorljive. Kakvo je čudo, dakle, da su svi veliki duhovi ćutljivi?

EVA I MARIJA

Eva i Marija praktično znače za nas telesnu mudrost i duhovnu mudrost. U crkvenim pesmama peva se: "Žena bi pričina stradanja, žena i pričina spasenja".

Eva je zaželela više nego što su joj muž i Bog smeli dati bez opasnosti po nju. I ona je, s đavolom, skočila u ambis i povukla sa sobom ceo Raj. Taj ambis je istorija. Usred tog ambisa buktećih strasti, gde se drvo iskušenja bilo razmnožilo kao crv, Marija je uzdigla svoju dušu visoko iznad istorije i obručila se Duhu Svetom.

Plod Evinog zaigravanja sa đavolom bio je njen prvenac - čovek krvnik. A plod Marijinog obručenja sa Duhom Svetim bio je njen prvenac - čovek Bog.

Eva je otkotrljala točak života naniže, Marija ga upravila naviše.

Sva drama Eve i Marije ne bi za mene i tebe, prijatelju, bila dovoljno značajna kad ona ne bi bila najistinitije predstavljena drama naše sopstvene duše.

IZMEĐU ČOVEKA I BOGA

Što je čovek bliži Bogu, to mu se Bog čini većim, a čovek manjim; što je čovek dalje od Boga, to mu se čovek čini većim, a Bog manjim.

Postoji jedna razdaljina između čoveka i Boga na kojoj se čovek gubi, a Bog ostaje; i postoji druga jedna razdaljina, na kojoj se Bog gubi, a čovek ostaje.

Odricanje Boga ne dokazuje savršeno ništa o Bogu nego pokazuje dužinu razdaljine između odricatelja i Boga. Kada jedan odricatelj Boga poveruje ponovo u Boga time pokazuje samo da je dužina razdaljine između njega i Boga skraćena.

Da bi jedan čovek došao do saznanja o piramidama egipatskim, mora ili poverovati onima, koji su bili u neposrednoj blizini piramida, ili mora sam doći u neposrednu blizinu piramida. Trećeg načina nema.

Tako i svaki čovek može doći do saznanja o Bogu ili verujući onima, koji su stajali i stoje u neposrednoj blizini Boga, ili mora se potruditi da sam dođe u neposrednu blizinu Bogu.

Tebi izgleda smešan i žalostan onaj, ko odriče postojanje piramide na tom osnovu, što on lično nije video piramide? Još smešniji i žalosniji izgleda onaj ko odriče Boga na tom osnovu. Smešniji i žalosniji izgleda ovaj drugi od onog prvog zato što:

Prvo, jer piramide se mogu lično poznati samo na jednom mestu u celom svetu, dok se Bog može lično poznati na svakom mestu širom celog sveta i drugo, jer hiljade i hiljade puta veći je broj onih svedoka koji su lično poznali Boga, od broja onih koji su lično poznali piramide.

VIZIJA BOGA

U neposrednoj blizini Božijoj i pri intenzivnoj viziji Boga, kao sve u svemu, ovaj svet iščezava kao nepostojeći. Ovo su osetili i nekoliki moćni duhovi i u drugim religijama, kao: Patandžali i Šankara u Indiji, muslimanski Sufi u Persiji, Plotin među Rimljanima i drugi. U hrišćanstvu je broj ovakvih duša u transu ogroman. U Zapadnoj crkvi karakteristični su primeri ove vrste Sveti Franja, Sveta Tereza i Madam Gijon.

Kako bi se mogla opisati ova vizija Boga, ovo viđenje Boga kroz sve predmete u vasioni? Kao gledanje Sunca kroz staklo, pri čemu staklo ostaje neviđeno.

Pri intenzivnoj viziji Boga ustrašeni - najpre ustrašeni - jedan čovek pita Boga: Kuda bih otišao od duha Tvojega, i od lica Tvojega kuda bih utekao? (Psalam, 139).

BITI MIRAN KAO DUBINA MORSKA

Neka se talasa život oko tebe kao uzburkano more, ti se staraj biti miran dušom kao dubina morska.

Jedan vojskovođa posmatrao je hladno svoju vojsku u borbi, kako se nija čas napred čas nazad. Kada su mu preplašeni ađutanti saopštili potpun poraz, on se ni najmanje nije promenio. "Kako to?" pitali su ga docnije. A on odgovori: "Kada me je majka rodila, ja nisam znao ni za poraz ni za pobedu. Zašto kao zreo čovek ne bi mogao imati držanje koje sam imao kao mladenac?" Ili, ona slična reč pravednog Jova: "Go sam izašao iz utrobe matere svoje, go ću se i vratiti" (Jov, 1, 21).

Jedna majka korela sina, što je tri godine putovao po svetu. "Ostavio si svoj dom, pa si otišao da lutaš!" - "Varaš se majko, odgovori sin, moje noge i oči su lutale po svetu, no ja sam sve tri godine proveo s tobom pod ovim krovom."

Može vetar kolebati jedan hrast koliko hoće, koren hrasta ostaće miran. Hrast je duboko urastao u koren u zemlju, i to je što ga spasava od svih vetrova. Tako i ti moraš dušom, korenom svoje duše, duboko urasti u Boga i to te jedino može spasti od svih opasnih talasanja i kolebanja.

KO MOŽE OSVETLITI GROB?

Sva svetlost u vasioni da se slije u jedno Sunce, ne bi mogla osvetliti tajnu jednog groba.

Naprotiv, što više svetlosti oko nas, što više raskoši prirodne i kulturne, što više smeha i cveća, to nam se grob čini mračnijim. Najveći pesimizam u svetu pojavio se, ne u siromašnoj Palestini ili u Grčkoj, nego u Indiji, u zemlji najveće prirodne raskoši.

Sve ono, što ovaj život čini ugodnijim, svetlijim i slađim, sve to pooštrava žalac smrti. Kroz prozor lije se na nas svetlost Sunca, a kroz vrata šiba nas hladan vetar. Takav je ovaj život u kome se kroz jedan otvor izliva na nas zaprepašćujući blesak prirode, a kroz drugi šiba nas hladan vetar smrti.

Ide vesela družina drumom i sva nakićena nasmejana vasiona, rekao bi, učestvuje u njenom veselju. Najedanput pojavljuje se pred veselom družinom - svež grob ukraj druma! Sladi se čovek najslađom ribom i čini mu se da njegova slast preobražava slašću sve ljude i stvari unaokolo. Najedanput kost u grlu!

Da li je bio i da li postoji neko, ko može ući s lampom u grob, a ne izgubiti osmeh života? Neko, ko može ono što sva ova smrtna vasiona ne može? Sva druga pitanja sustižu se u ovom čvoru.

Obziri se koliko hoćeš na mudre ljude, i na one koji su bili i one koji sada jesu, niko ti od njih ne može pomoći da zaviriš u grob i sačuvaš životni osmeh osim - Hrista.

MUČENIŠTVO HRISTOVO

Trostruko je bilo mučeništvo Hristovo za života njegova na zemlji, trostruko je mučeništvo njegovo i kroz svu istoriju.

Jedno je mučeništvo njegove ličnosti, drugo je mučeništvo njegovih dela, treće je mučeništvo njegove nauke.

On je ubijen kao "varalica" i "bezbožnik" - i stotine hiljada njegovih sledbenika mučeni su i ubijani kao takvi kroz vekove i istoriju. Kroz ove je Hristos ponovo mučen i ubijan.

Njegova dela su ili odricana kao nepostojeća ili osuđivana kao mađioničarska. Tako je bilo za njegova života na zemlji, tako se evo, do u sami dvadeseti vek njegova dela od raznih ljudi i raznih grupa kao takva kvalifikuju i osuđuju.

Njegova nauka je osuđena u Jerusalimu ili kao zanesenjačka, ili kao izlišna jer već sadržana u staroj mudrosti i starim zakonima ili pak kao štetna.

I sve je to bilo i biva "kako je pisano". "Neka se ne uplaše srca vaša". "Hristos ne bi bio Hristos, kada ne bi mirno i sigurno mogao hoditi po burnome moru, nego dete, koje se vozi u karlici po mirnoj vodi".

Tako je moralo biti, no teško onima kroz koje je to bivalo. Oni su skakali u oganj, da ga ugase, no oganj ih je gutao i sve se većma razgorevao. Da će se to sve desiti - "tako je pisano" unapred.

Često se baca sneg u vatru, da se vatra većma razgori.

BITI ČOVEK TO JE MALO

Učini dobro i zakopaj pod kamen, ono će od kamena načiniti sebi jezik i objaviti se.

Ako si u tamnici zbog pravde, sve zvezde će sijati nad tvojom tamnicom i raditi za tvoju slobodu.

Ako si na vešalima zbog pravde, sva nebesa uskomešaće se i radiće da tvoju smrt obrate u život.

Budi čovek, to je malo rečeno.

Budite bogovi, veli Sveto Pismo.

Budi čovek, to je kratak program.

Budite bogovi, to je najviši program.

Ogladneli, nijedan vas program neće nasititi osim najvišega.

Ožedneli, nijedan vas program neće napojiti osim najvišega.

Oni, koji vam rumore u uši: Budite ljudi - ustvari rumore vam: Budite to što jeste malo drukčije.

A Bog vam, s verom u vas šapće najvišu i najmiliju tajnu: Budite bogovi!

I više od ovoga ništa se ne može reći. Iznad ovoga reči se gube i ćutanje postaje rečito.

JAKOVLjEVO HRVANjE S BOGOM

Ako si čovek, moraš se u ovome životu hrvati s Bogom kao što se i Jakov hrvao. Blago tebi, ako Bog odnese pobedu nad tobom. Teško tebi, ako ti Boga pobediš i ostaneš - sam na megdanu. Jer u tom slučaju nisi ti pobedio nego smrt.

GROM I GROMOVNIK

Kada voda ispari i kao para postane nevidljiva, tada izgleda najnemoćnija. No baš tada stvara gromove.

Tako i Hristos. Kada je bio položen u grob i uništen za oči ljudske izgledao je najnemoćniji. No, baš tada je on postao grom i gromovnik za istoriju sveta.

MALA I VELIKA UTEHA

Ne postoji nekrunisana glava na zemlji.

Zvezdano nebo visi kao dragocena kruna nad svakom ljudskom glavom. No, jedna reč - Očenaš - donosi srcu više utehe nego ta kruna. Gle, ta ista kruna kruniše i glave magaraca, no ona reč ne donosi srcu magaraca nikakvu utehu.

ODBLESAK

Sunce rasipa svoj sunčani sjaj podjednako obilno i po čistom i po mirišljavom kamenju, pri čemu samo čisto kamenje odsjajuje.

I Bog rasipa svoj božanski sjaj podjednako obilno i po čistim i po mirišljavim dušama, pri čemu samo čiste duše odsjajuju.

NEČISTOĆA DUŠE

I najgnusnija nečistoća tela je sitnica prema nečistoći uprljane duše. Nešto vode i nešto sapuna i sva nečistoća tela biva smivena: i blato i smrad i vaši i gad. Ali nečistoća duše ne može se smiti nikakvim sredstvom, dokle se duša ne obnovi.

Nečist patos se pere, no ne mora uvek da se zamenjuje novim, da bi bio čist. Ali nečist vazduh u sobi ne može se ničim oprati, ničim očistiti - on se mora izgnati iz sobe i zameniti čistim vazduhom. Tako je i sa dušom. Uprljana duša mora se obnoviti, preporoditi, da bi postala čista.

Kad ima prozor na sobi, lako je nečist vazduh očistiti i svežim ga zameniti. No, kako će se nečist vazduh očistiti u prostorijama bez prozora?

Čija duša ima prozor prema Bogu, lako će se osvežiti, očistiti, obnoviti, preporoditi. No kako će se očistiti nečista duša u onoga, ko nema nikakva otvora prema Bogu, kao izvoru duševne svežine i podmlađivanja?

MEGDANDŽIJA NA DRUMU

Ko najviše napada, najmanje osvaja.

Ko najmanje otpora daje, najmanje biva napadan.

Alčan i žedan slave i bogatstva najvećma napada ovaj svet, zato i osvaja najmanje vrednosti ovoga sveta, a pri tom svoju sopstvenu vrednost gubi.

Smiren čovek najmanje otpora daje, zato najmanje biva napadan.

Priroda ne voli uzbune među ljudima i kažnjava ih pomorom i glađu.

Megdandžija na drumu ima za neprijatelje ne samo ljude no i prirodu. I ako ga promaši strela iz žbuna, neće ga promašiti grom iz neba.

NAJDOSADNIJI DRUG

Drugovanje duhovna i telesna čoveka jedva je što ugodnije i dugotrajnije od drugovanja ovce i šakala.

Ako si duhovan čovek, niko ti ne može biti dosadniji drug od čoveka, koji najviše voli da govori o sticanju bogatstva i telesnim uživanjima.

Ako si bogataš i najviše voliš da govoriš o bogatstvu i telesnim uživanjima, niko ti ne može biti dosadniji drug od čoveka duhovna, koji govori o Bogu i duši.

Duhovni čovek nikada, ni u životu ni na samrti, neće poželeti društvo telesnog čoveka, niti će se ikad pokajati što nije sledovao savetima ovoga. A telesan čovek poželeće, ako ne pre, a ono na samrti društvo duhovnog čoveka i pokajaće se što nije sledovao savetima ovoga.

BOGATAŠ I BOGATSTVO

Veliko bogatstvo samo po sebi nije ni zlo ni dobro.

Veliko znanje samo po sebi nije ni zlo ni dobro.

No u rukama zla čoveka bogatstvo postaje zlo, a u rukama dobra čoveka bogatstvo postaje dobro.

Isto tako, u glavi pokvarena čoveka znanje postaje otrov, a u glavi dobra čoveka znanje postaje lek.

PRIJATELjSTVO I NEPRIJATELjSTVO

Čovek nikada ne može mrzeti neprijatelja neznalicu, koliko neprijatelja razvratnika.

Neprijatelj iz neznanja nikad nije toliko odvratan koliko neprijatelj iz pokvarenosti.

Mi postajemo neprijatelji jednome čoveku, kada poznamo njegove zle osobine, a ne poznamo njegove dobre osobine. I mi postajemo prijatelji jednome čoveku, kada uočimo njegove dobre osobine, a previdimo njegove zle osobine.

Jačina našeg prijateljstva i neprijateljstva prema ljudima, dakle, ne zavisi od tih ljudi nego od nas samih - od našeg poznanja i naše uočljivosti.

DUH PROTIVLjENjA

Ko god se protivi Božijem zakonu, taj će se ubrzo početi protiviti prirodnom i društvenom zakonu.

Ko god se protivi volji Božijoj, taj će se uskoro početi protiviti svačijoj volji.

Ko god se protivi vlasti Božijoj, taj će se uskoro početi protiviti svakoj vlasti.

Ko god se protivi ljubavi Božijoj, taj će se uskoro početi protiviti i ljubavi majke, žene, dece i prijatelja. Ljubav takvog stvorenja pretvoriće se u samoljublje, samoljublje u očajanje, a očajanje je najkraći put ka samoubistvu.

SAMOUBISTVO

Samoubistvo nije skraćenje muka, no produženje.

Pčela, koja prebegne iz jedne košnice u drugu, postaje nemila na dve strane: nemila u košnici iz koje je odbegla, i nemila u košnici u koju je dobegla.

Samoubistvo je pokušaj bekstva iz ovog carstva života. No begunaca ni jedno carstvo ne prima rado.

Ubistvo je indirektan atentat na život, samoubistvo je direktan atentat na život. Ubistvo je izraz delimičnog prezrenja života, samoubistvo je izraz krajnjeg i potpunog prezrenja života.

Ubistvo je već samo sobom jedna vrsta samoubistva, pošto je život tvoj i tvoga suseda jedan život. Ali ubistvom ti hoćeš da ubiješ deo života, koji se može braniti od tebe, dok samoubistvom ti hoćeš da ubiješ deo života koji se od tebe ne može braniti. Gle, život u tvome susedu može se braniti od tebe, no život u tebi savršeno je bez odbrane prema tebi. A ubistvo onoga što se ne brani povlači sobom kaznu i mučenje u svim carstvima života.

VEZANOST ZA ZEMLjU

Što majka duže ljuljuška dete, to docnije dete prohoda.

Što duže majka doji dete, to se docnije dete nauči na tvrđu hranu.

I čovek, koga zemlja dugo priteže u svoj zagrljaj, dockan se uspravi poput neba. I onaj, koga zemlja dugo hrani svojim sladunjavim sokovima, dockan se prilagodi duhovnoj hrani.

NEMATERIJALNI SVETOVI

Otvori svoju dušu za svetove nematerijalne.

Jedan od tih svetova tiska se oko tebe, tražeći tvoju pomoć. Drugi od tih svetova nudi ti svoju pomoć. Ne odbijaj ni jedan ni drugi.

Ne odbijaj ni jedan ni drugi, jer i ti ćeš danas sutra biti u jednom od tih svetova. Ne odbijaj ni jedan ni drugi, da bi se udostojio biti članom boljeg sveta.

ŽIVOT POSLE SMRTI

Kao što čovek nadživljuje svoju ostriženu kosu, ili odsečene nokte, ruke ili noge, tako će nadživeti celo telo svoje.

I kao što se beo oblak razlikuje od zaleđene vode, i usijan čelik od hladna čelika, tako se razlikuje čovek u besmrtnom svetu od sebe samog u smrtnom svetu.

KADA ĆEMO BITI SREĆNI?

Srećom će nagraditi Bog verne svoje (to jest slične Sebi) i to ne srećom životinje, no srećom Boga.

Neće Bog odocniti sa nagradom, ali neće ni pohitati. Da li težak očekuje plod od pšenice čim poseje pšenicu? I trkač u kočiji - da li očekuje nagradu usred trke? I moreplovac - da li očekuje videti pristanište usred okeana? I domaćin njive - da li isplaćuje poslenike u njivi za vreme posla?

Zašto ti onda očekuješ nagradu usred trke, nasred okeana i usred posla?

U ovaj život si poslat ne da imaš sreću, nego da je zaslužiš.

STRAH OD SMRTI

Nije svagda i svugde isti strah od smrti niti isto junaštvo pri umiranju.

Najteže je čoveku umreti usred vesele gomile, kada se ova veseli njegovoj smrti. Tu se pokazuje najveće junaštvo ili najveći strah.

U takvim okolnostima umirali su hrišćanski mučenici u veselim rimskim amfiteatrima.

Potom najteže je čoveku umreti kada mu se učini da on sam umire, a da ceo svet netaknuto ostavlja u životu. Pa još kad uz to prijatelji plaču oko njega! Čovek tada oseća strah od smrti pomešan sa stidom. Mnogo je lakše čoveku umreti u dvoboju - teže u dvoboju sa zveri nego sa čovekom - kada daje udar i prima udar. I to je strah veliki, no manji nego u prva dva slučaja.

A najmanji je strah od smrti u velikim bitkama, gde čovek skače u smrt preko mrtvih ljudi. I najmanje je pravih junaka u velikim bitkama, gde se umire u množini.

Jednom rečju, smrt je nesravnjeno strašnija, kada prstima čupa vlat po vlat na prostranoj njivi života, nego kada kosom kosi otkose.

Ako želiš umreti kao junaci iz prva dva slučaja, onda ti se samo može reći: budi hrabar, svaki dan je velika bitka u vasceloj vasioni i ti umireš sa pola vasione. Jer kao što ti udišeš i izdišeš vazduh, tako sva vasiona neprekidno udiše i izdiše život.

RAZLIKA U SHVATANjU

Što je jedan predmet siromašniji u karakteristikama, to je među ljudima manja razlika u shvatanju toga predmeta. Što je jedan predmet bogatiji u karakteristikama, to je među ljudima veća razlika u shvatanju toga predmeta.

Pa kako je Bog nesravnjeno veći i bogatiji od svih predmeta na nebu i na zemlji, to postoji o njemu najveća raskoš u raznolikosti shvatanju među ljudima.

Lako je svima ljudima na zemlji imati istovremeno mišljenje o kamenu i vetriolu, ali nije im lako svima imati istovetno mišljenje o Bogu.

Osim neiscrpnog bogatstva duhovnih dobara i karakteristika moći, slave i veličine Božije, raznolikost u shvatanjima Boga kod ljudi potiče i od raznoliko složenih i raznoliko naglašenih sposobnosti duševnih kod svakog čoveka na zemlji, kao i kod svake rase ljudske.

No, niko nije slep prema živom i preslavnom biću Boga zbog sposobnosti, nego zbog nesposobnosti.

DRAGI KAMEN

Dođe monah iz pustinje među ljude i donese jedan zavežljaj. To beše grumen dijamanata zavijen u list smokvin uveo.

I držaše monah zavežljaj u ruci, a svojim drhtavim glasom opisivaše nađeni grumen dijamanata, što beše u listu smokve uvelom:

- Kada se jedna strana ovog kamena okrene ka stvorenjima i stvarima, sva stvorenja i stvari na zemlji zablistaju se lepotom, koja prevazilazi sve njihove žudnje i snove.

- Pokaži nam ga! - povikaše ljudi. No monah kao da ne ču, produžavaše:

- Kada se druga strana okrene ka grobovima, oni se otvaraju i mrtvi se vide živi kao i živi.

- Pokaži nam ga! - još jače povikaše ljudi. No, monah kao da ne ču, produžavaše:

- Kada se treća strana okrene ka duhovnom svetu, tolika svetlost blesne od kamena, da i Sunce i zvezde i sve stvari dole i gore iščeznu kao u potopu od te svetlosti.

- Ah, pokaži nam ga! - jako i gnevno povikaše ljudi. A monah reče:

- Ne mogu da vam ga pokažem. Jer ne može da se izvadi iz ovog lista, dok se on ne podere.

Nasmejaše se ljudi hohotom, i povikaše:

- Pa taj list je inače uveo, a i da nije uveo, ne vredi ništa prema vrednosti koju nosi u sebi.

Ozbiljan beše monah i drhtav beše glas njegov, pa odgovori:

- Vi velite, da ovaj list smokvin uveli ne vredi ništa, ja vam velim da on vredi taman onoliko koliko i vaše telo prema dragom kamenu, koji se krije u njemu.

I najedanput podera monah onaj list uveli i pokaza dragi kamen.

I sva usta zamukoše zadugo. I sve oči videše i uveriše se da priča monahova beše istina.

A kada se raziđoše, svak osećaše, da u sebi nosi onaj prečudni dragi kamen, što ga monah beše našao u pustinji. I behu radosni.

MORALNI HEROJ

Časovnik je, jel da, jedna predivna sprava i svak se mora diviti prvom izumevaču te sprave.

No zamisli, da budeš upitan: Koga bi više voleo videti: izumevača ili Jugovića Majku? Da li bi se i za trenutak kolebao s odgovorom?

Radijum je jedan neobičan element, neobično koristan, kako za dalji naučni rad, tako i za praktičnu primenu u životu. No koga bi više voleo videti: pronalazača radijuma ili Jovanku od Arka?

Jedan tvoj zemljak je najveći električar u svetu. Drugi tvoj zemljak je bio đakon Avakum, koji je hodeći na smrt s kocem na leđima pevao: "Srb je Hristov, radujte se smrti!". Kog bi dakle voleo da vidiš, onog prvog ili ovog drugog?

Zašto pitati? Sve nerazvraćeni ljudi na zemlji u kojima još savest živi biće nepodeljeni u izboru.

Jedan naučni pronalazak ceni se kao što se ceni svaka veština i dobit. Ali jedan moralni heroj izgleda kao jedan otvor na zvezdanoj vasioni kroz koji se gleda u večnost. On je iznad svake cene.

Naučnik je kao vešt lovac, koji je uhvatio trag i ulovio ulov.

Ali moralni heroj! Šta ima zajedničko sa faktima i zakonima prirode?

DUŠA NE ZNA ZA UMOR

- Daj mi odmora telu!

U krajnjoj liniji ovo znači: daj mi sna!

- Daj mi odmora duši!

U krajnjoj liniji znači: daj mi Boga!

Smešno je i misliti da duša koja pozajmljuje snagu telu, može se tako brzo umoriti kao telo i još da se mora tako dugo odmarati kao telo.

Noću duša radi kao i danju; noću ona rezimira i svaruje svoju dnevnu lekciju. I noću duša izriče svoj strašni sud nad čovekom za minuli rad.

Isposnici svetogorski, kao uopšte isposnici istočni, imaju običaj poduže spavati danju dok noć provode u razmišljanju i molitvi. Ovo je od ogromnog značaja po njihovu dušu. U noćnoj tišini i tami, kada se aktivnost čula zaustavi, duša radi nesmetano i stalno.

Neprestano opštenje duše jednog duhovnika s nevidljivim, nečulnim svetom, naravno, čini i njegove snove različnim od snova čulnih ljudi.

Veliki molitvenici znaju iz iskustva da je duša neumorna.

Ljudi pak koji nisu naučili ili koji su odlučili opštiti s Bogom, kroz razmišljanje i molitvu, govore neprestano o "duševnoj zamorenosti". No ta njihova "duševna zamorenost" nije ništa drugo do tiranija čulne hiperaktivnosti nad neaktivnom i sputanom dušom.

LAGANO ALI DOSTIŽNO

Priroda je tako ležerna, kao da ništa ne radi, no ustvari ona je tako bezodmorno zaposlena, kao da se večeras za smrt sprema.

Lenjiv čovek, čija lenjost pada u oči, prividno liči na prirodu, ali je u stvari sasvim različit od nje. Užurban čovek, čija žurba pada u oči, prividno liči na prirodu, ali je u stvari različit od nje. "Žuri se lagano!" - rekli su stari, i time su svakako hteli poučiti ljude metodu lagane žurbe.

Skrivena je užurbanost prirode, a otkrivena njena tihost. Trava se ne primećuje da raste - i neuka deca ljute se na nemoć prirode - no priroda i dan i noć radi, da trava uzraste veća.

Ne moraju ljudi primetiti svaki dan, da ti duhovno rasteš, ne vodi brigu o tome, ali ti treba da osećaš, da sve veći iznutra rasteš.

Božija je mera finija i pravija od ljudske mere. Kada ljudi mere štapom, Bog meri svilenim vlaknom.

UČINI PA ZABORAVI

Ne beleži svoja dobra dela, jer ako ih zabeležiš, brzo će izbledeti, ako, pak zaboraviš ih, biće upisana u večnost.

Ne beleži zla dela suseda svog, jer ako ih zabeležiš, pola tereta njihovih zala pašće na tebe. Ako ih pak zaboraviš i Bog će tvoja zla dela predati zaboravu.

ISPOVEST

Ispovest je zahtev crkve, da čovek pokaže svoju skrivenu senku.

Ispovest je zahtev crkve, da čovek pokaže rane svoje duše koje prikriva prividnim zdravljem.

Ispovest je zahtev crkve, da čovek otkrije slabost svoju, koju prikriva maskom moći.

Ispovest je zahtev crkve, da čovek otvori otrovan gnoj duše svoje, koji on veštački zamazuje spoljašnjim mirisima.

Ispovest je zahtev crkve, da čovek koji igra ulogu prekrasnog viteza, pokaže sebe kao grbonju, kakav se on intimno i pokazuje sebi samom.

Niko ne ide lekaru da mu se pohvali svojim zdravljem, no da mu pokaže trulo mesto na svome zdravlju. Isto tako, niko ne ide ispovedniku, da mu se pohvali svojom pravednošću, no da mu saopšti neku opasnu pukotinu na svojoj pravednosti.

Kada čovek prelazi prag lekarev, on ostavlja svu oholost pred vratima, da bi je ponovo uzeo pri povratku među ljude. Kada čovek polazi na ispovest, on mora ostaviti svu oholost pred vratima crkve. Blago njemu ako je tu i zaboravi pri povratku među ljude. Daj Bože da pri izlasku iz crkve promeni štap, i da umesto oholosti uzme smirenost za poštapač u životu.

ZALUDNE SLUGE

Predaji zaboravu što brže svoje dobre trudove i zasluge.

Sramota je da pčela i mrav te preteknu u tome. Smatraj, kao pčela i mrav, svaki novi trud kao prvi trud i svaku novu zaslugu kao prvu zaslugu.

Isticanje svojih trudova i prepričavanje svojih zasluga donosi zao plod: zlu volju, razdor i svađu među ljudima. I najzad, neizbežno osećanje nenagrađenosti i očajanja.

Da li si ikada video očajna mrava ili očajnu pčelu?

Zaista, sramota je za čoveka da mrav i pčela bolje od njega ispunjavaju slavnu zapovest Hristovu: Kada svršite sve što vam je zapoveđeno, govorite: Mi smo zaludne sluge jer učinismo što smo bili dužni činiti (Luka, 17, 10).

MAGIJA

Odreći crnu i belu magiju znači odreći posvednevno iskustvo duhovnih ljudi.

U moralnom smislu ova se magija ispoljava u vidu zle i dobre volje, a u mentalnom smislu ona se ispoljava u zlonamernosti i dobronamernosti.

Zla volja jednog čoveka malaksava drugog čoveka, parališe ga i bukvalno ubija. Dobra volja podiže, snaži i bukvalno oživotvorava.

Kad god se sretnu dva čoveka dobre volje, u njima se povećava magija dobra.

Kad god se sretnu dva čoveka zle volje, u njima se povećava magija zla.

Kad god se sretnu dva čoveka, jedan dobre volje i drugi zle volje, među njihovim dušama odigrava se nevidljivi dvoboj, ma se oni i rukovali. I retko biva da obojica ne odu sa ranama na duši.

Zato, kad god pođeš među ljude, priberi svu svoju dobru volju i prizovi Boga u pomoć. On će zapovediti angelu Svojemu, da se ne udaljava od tebe. Jer je neiskazivo milostiv prema svima koji ga prizivaju.

Kada se detetu približava zmija i dete vikne majku, ne žuri li majka u pomoć? A milost majčina je bleda kao san prema milosti Božijoj.

KAZNA

Ko se ogreši o svet fizički, biva kažnjen fizički.

Ko se ogreši o svet moralni, biva kažnjen fizički i moralno.

Ko se ogreši o svet duhovni, biva kažnjen fizički, moralno i duhovno.

Tako: ko baci prašinu unatoč vetra, prašina mu se vraća u oči.

Ko se krivo zakune, trpeće tamnicu i doživeće prezrenje od sinova svojih.

A ko se naruga Bogu i Njegovim svetim angelima, biće šiban najoštrijim telesnim i moralnim bičevima i završiće svoj život ili zločinom ili pomračenjem uma.

Jedino što čoveka može spasti od neminovnih kazni za greh, jeste pokajanje i samokažnjavanje.

ČOVEK I PRIRODA

Dok čovek nije pokazao nokte, priroda nije znala da i ona ima nokte.

Kada je čovek stao na ivicu Raja i pokazao nokte poput Boga, sva je priroda na mah izvukla svoje nokte i počela grepsti čoveka.

Kada neko digne ruku na cara, biva šiban od mnogih slugu carevih i odvodi se u tamu najkrajnju.

NE NAVODI NA GREH

Čuvaj sebe od greha, i ne budi povod tuđem grehu.

Nećeš se spasti, ako sam sebe spasavaš dok drugi zbog tebe padaju u propast.

Priča se za cara Avenira, velikog gonitelja hrišćana, kako je jednom bio pošao u lov u planinu i kako je u planini naišao na dva hrišćanska monaha. Monasi, videvši i poznavši cara gonitelja, nagnu bežati. No vojnici carevi stignu ih i dovedu pred cara. Posle dužeg razgovora stavi car monasima ovakvo pitanje:

- Ako se kao hrišćani smrti ne bojite, kao što sami tvrdite, onda zašto bežite?

- Ne bežimo mi, odgovore oni, zato što se bojimo svoje smrti, no zato što se bojimo da budemo uzrok tvoje duševne smrti.

MALO I MNOGO

Ko se ne zadovolji malim dobrom, taj veruje u veće dobro, i traži veće dobro.

Ko se ne zadovolji većim dobrom, taj veruje u najveće dobro i traži ga.

No, ko se ne zadovolji najvećim dobrom, taj ne veruje ni u kakvo dobro, i ne traži nikakvo dobro.

Ko se ne zadovolji nižim moralom, taj veruje u viši moral i traži viši moral.

Ko se ne zadovolji višim moralom, taj veruje u najviši moral i traži najviši moral.

No, ko se ne zadovolji najvišim moralom, taj ne veruje ni u kakav moral, i ne traži nikakav moral.

Ko se ne zadovolji svetlim licem istine, taj veruje u svetlije lice istine i traži svetlije lice istine.

Ko se ne zadovolji svetlijim licem istine, taj veruje u to svetlije lice istine i traži ga.

No, ko se ne zadovolji najsvetlijim licem istine, taj ne veruje više ni u kakvu istinu, i ne traži nikakvu istinu.

Ovim se objašnjava zašto među onima koji su primili hrišćansku veru ponekad ima više nemoralnih i više bezbožnih nego među nehrišćanima, koji nisu posedovali sve i izgubili sve.

DVA MORALA

Gospodarski moral i slugarski moral u stvari su jedno isto.

To su kandže jednih i krvoliptanje drugih; ili, besomučnost jednih i očajanje drugih.

No, kad ogrebani pokaže nokte, onda se uloge u istom krugu, samo obrću: očajanje se pretvara u besomučnost, a besomučnost u očajanje. A kraj cele igre je ludilo.

Ustvari, ni jedno ni drugo nije moral, no samo negativno opravdanje morala.

Još jednom, upamti: kada propovednik onoga morala grebanja i krvoliptanja završi u ludnici, onda se to zove (negativno) opravdanje morala.

MIKROB DUŠE

Greh je mikrob duše.

Od svih mikroba u svetu greh je najpostojaniji i najplodniji.

Jedan jedini greh je dovoljan, da sruši najmoćnijeg čoveka. Kao kada se jedan jedini crv uvuče pod koru najmoćnijeg hrasta. Ko će koga lakše uništiti: crv hrast ili hrast crva? Jasno je da će pre crv uništiti hrast nego li hrast crva.

Razmisli i sam, da li u tvojoj duši ima išta tako perzistentno i tako svagda prisutno kao greh.

I miloštu majčinu pamtićeš i zaboraviti. I pomrle prijatelje pominjaćeš i zamuknućeš. I svojih dobrih dela sećaćeš se i okaniti se. Ali greh, koji si učinio pre četrdeset godina, svako jutro viče ti: Dobro jutro i svako veče: Doviđenja. Viče i vikaće i neće zamuknuti za čitavo stoleće.

Greh se množi brže nego išta u svetu. Greh kao da oseća svoju moć u množini i kao da saznaje da je njegovo ime časti - legion.

Prvi plod greha jeste veći greh. Neposlušnost može da rodi ubistvo. Prvorodni plod neposlušne Eve bio je Kain bratoubica.

MNOGE ETIKE

Mnogobrojne etike nisu drugo do etikete.

Mnogobrojne etike pojavljuju se i pojavljivale su se u dekadentnim vremenima i nekih starih naroda, kad god niža priroda čovekova poželi gospodarstvo nad višom i kad god razum čovečiji uzurpira komandu nad carstvom moralnim.

Kad god zemlja pokuša da stvara nebo, ona ne stvori nebo nego samo mnoge šatore nalik nebu.

Kad god razum ljudski, sluga uma i jedan od agenata duše preduzme da stvara etiku, on ne stvori etiku nego mnogobrojne šatore etike, koje, istina, liče na etiku - kao šator na nebo - no koje nisu drugo do etikete.

Zato kad čuješ o nekoj novoj etici razuma, odmah pitaj, kako ta nova etika vadi crva iz hrasta?

To jest, kako ta nova etika čupa greh iz duše ljudske?

Na sva tvoja pitanja, šta da činiš sa već učinjenim grehom, koji je već svio svoje gnezdo u duši tvojoj, sve te etikete odgovaraće ćutanjem. I što ti budeš više insistirao na tom svom mučećem i strašnom pitanju, to će njihovo ćutanje biti sve strašnije i zamišljenije. Jer će uvideti orači da su počeli setvu pre nego što su uterali plug u njivu.

Jer, zaista ništa nije pomoženo hrastu, ako mu se kaže: Ne puštaj više crvi pod svoju koru! Može hrast i ne pustiti nijednog više crva, ali onaj, koji je već u njemu i ne potrebuje više društva spolja. On je sam u stanju svršiti svoje razorno delo.

PRIRODA-KNjIGA

Celo carstvo prirodno nije ništa drugo do samo knjiga o carstvu moralnom. Posmatrana samo kao takva knjiga priroda je apsolutno savršena od najvećih krugova vasione do poslednjih atoma. I kao knjiga priroda je realna, a ne kao duh i istina.

Uzmeš li prirodu ne kao knjigu, ili priču realnosti, nego kao samu realnost, kao poslednju i kao duh i istinu, onda možeš reći o prirodi: Da je savršena ili nesavršena?

Ako kažeš da je priroda kao realnost savršena, svaki dan ćeš biti ugonjen u laž i svaki dan ćeš se uzalud truditi da zakrpiš rupe te savršenosti. Ako li pak kažeš, da je priroda nesavršena, onda se moraš mučiti pitanjem: Šta je savršeno? Odnosno: Šta je realno? Šta je duh, šta li istina?

Da bi izveo samog sebe iz ove zamke protivrečnosti, kojom su se mnogi divili, moraš se smiriti i ukrotiti i u smirenju i krotosti misliti od Boga i kroz Boga.

I kada tako budeš počeo misliti biće ti jasno da je celo carstvo prirode samo knjiga o carstvu moralnom.

Otuda i ne možeš naći boljeg izraza - van ćutanja - za carstvo moralno od prirode.

Otuda mi i ne možemo nikad jasno govoriti o carstvu moralnom dok ne pozajmimo od prirode fakta, to jest najizrazitije slike onoga višeg, ćutljivoga carstva. Jer jezik naš stoji u odnosu prema prirodi kao priroda prema jednom višem carstvu. Priroda mnogo jasnije izražava carstvo moralno nego što to može čovečiji jezik.

Zato mi i pozajmljujemo fakta iz prirode (jer ta fakta za to i jesu) da pomognu našem jeziku izraziti, pored ostalog i užas greha. I zato mi dakle, i pitamo:

Ko će izvaditi crva iz hrasta? Ko će očistiti korov iz pšenice? Ko će iščupati greh iz duše?

CRV U HRASTU

Hrast nikad sam ne može izvaditi crva iz sebe. Neko drugi mora doći da to učini.

Pšenica nikada sama ne može očistiti korov oko sebe. Neko drugi mora doći da to učini.

Kada se bolest hrasta i pšenice pokaže, onda će domaćin doći da to učini. Kada hrast i pšenica svojom uvelošću - svojim slikovitim jezikom zavapiju za pomoć, onda će domaćin doći da ih oslobodi od neprijatelja. Nema li i čovek Domaćina? I neće li On doći da iščupa greh iz duše čovekove?

Zaista, nema nikog drugog ko bi mogao pomoći. Sva priroda da se pretvori u hirurga ne bi ipak mogla iščupati jedan jedini greh iz duše čovekove. Jer jedan jedini greh sadrži toliku užasnu tamu u sebi, da je u stanju baciti svoju senku i na Sunce i na Mesec i zvezde i na vascelu prirodu.

Zato zavapi sa užasom Domaćinu, da što pre pritekne u pomoć i spase te od greha. Zavapi jače za pomoć nego kad bi u postelji svojoj sagledao zmiju. Gle, zmija se uvukla ne u postelju tvoju, no u dušu tvoju!

Ovo su dakle, prve dve glave Etike:

Neiskazani užas greha i

neiskazana moć spasioca od greha.

Ovo je etika, ostalo su etikete.

Jer ovo je nauka o spasenju, ostalo su nauke o ophođenju.

NEVIN GREH

Govoriti o nevinom grehu isto je što i govoriti o novorođenom slepom vučetu.

Govoriti o malom grehu isto je što i govoriti o malom semenu kukolja.

Ali nevin greh i mali greh imaju veliku budućnost.

Ma koliko da je prošlost jednog greha neznatna i sadašnjost neštetna, budućnost je svakog greha neizračunljivo velika.

Jedan kužan pacov uzbuni mnoge gradove, prouzrokuje stroge karantine i mobiliše protiv sebe čitave vojske. A gle, najneviniji i najmanji greh je nosilac i vesnik užasnije kobi od kužnog pacova.

Ustaj i uzbuni i ti ceo grad svoje duše protiv tog užasnog vesnika kobi. Stvori čelični karantin oko njega i mobiliši sve dobre sile u sebi.

OGANj U DžEPU

Ma kako ti brižljivo skrivao svoj greh on će se sam objaviti.

Duša duši saopštava svoj sadržaj kroz sve zastore i zavoje. Ljudi će naslutiti tvoj najskriveniji greh i odmahivati glavom, ma i da nikakva javna povoda i dokaza za to nemaju.

Kako to? To duša duši saopštava svoj sadržaj kroz sve zastore i zavoje materije.

Ako hoćeš brižljivo skrivaj oganj u džepu, džep će progoreti i oganj će se pokazati.

Ništa nema skriveno, što već nije otkriveno.

STRAH OD GREHA

Što god je čovek moralno budniji, sve ga je veća jeza hvata od greha. Kao što probuđenog mesečara hvata jeza od njegovog visenja nad propašću u snu!

Zaista, grešnici su moralni mesečari.

Teško mesečaru, koji se probudi suviše dockan, kada su noge njegove na najklizavijoj ivici, nad najdubljim ponorom! Jer će se tad probuditi, ne da se trgne nazad, nego samo da bude budni svedok svoga survavanja u ponor.

UVREDA PRIJATELjU

Kada ti uvrediš svoga prijatelja, ko može tu uvredu poništiti: Ti ili tvoj prijatelj?

Jasno je, da ne možeš ti, nego tvoj prijatelj.

Ne samo ne možeš ti sam poništiti uvredu, nanetu prijatelju, nego ni svi ljudi, niti sva priroda zajedno sa svim ljudima ne može to učiniti. Jer prijatelj je primio uvredu od tebe i odneo je sa sobom. Uvreda je, dakle, kod njega i sa njim. I jedini on može obesnažiti je i uništiti.

Svaki greh u poslednjoj liniji, uvreda je Bogu. Sve uvrede, svi gresi zemlje hitaju k Bogu, vapiju Bogu. On ih prima sve i drži sve. Ko mu ih može osetiti?

Ko ih, osim njega može poništiti?

Kada ti uvrediš svoga prijatelja, on je primio uvredu, i odneo je sa sobom. Možeš ti za tu uvredu sto godina postiti, čistiti se i kajati se i vežbati sve vrline i ne vređati nikoga više, pa sve to može ostati uzalud. Ako uvređeni prijatelj tvoj ne blagovoli da obesnaži i poništi uvredu, ti se sam ne možeš ni kroz večnost spasti od tog greha. Tvoj post, čak i čišćenje i vežbanje u svim vrlinama, može samo pobuditi prijatelja da greh tvoj obesnaži, odbaci i uništi.

No ti nemaš vlasti nad učinjenim svojim grehom. U tome je beskonačni užas greha. Jer učinjeni greh je slobodan od tebe, a ti nisi slobodan od njega.

SVAKI GREH - STRELA PROTIV BOGA

Bog je krajnja meta sviju grehova.

Kada lažeš, lažeš Bogu;

Kada kradeš, kradeš Bogu;

Kada se gordiš, gordiš se pred Bogom;

Kada mrziš, mrziš na Boga;

Kada se kuneš, pravo ili krivo, kuneš se Bogu;

Kada preljubu činiš, bacaš se nečistoćom na Boga;

Kada ne poštuješ roditelje, ne poštuješ Boga;

Kada zavidiš, zavidiš Bogu;

Kada tvrdičiš siromahu, tvrdičiš Bogu;

Kada zlo misliš, misliš protiv Boga;

Kada zlo govoriš, govoriš protiv Boga;

Kada zlo radiš, radiš protiv Boga;

Kad odričeš istinu, odričeš Boga;

Kad odričeš dobro, odričeš Boga;

Kad odričeš život, odričeš Boga;

Kad odričeš ljubav, odričeš Boga.

Svaki greh je atentat na Boga.

Sve strele, koje upravljaš na život ljudi ili na svoj sopstveni život, padaju na Boga.

Kao što strela prolazi kroz maglu i zaustavlja se u drvetu tako sve tvoje strele prolaze kroza sva tela, kroza sve duše, kroza svu vasionu, kao kroz maglu i zaustavljaju se u Drvetu Života u Bogu.

Strela ostaje u Bogu, a rana u tvom srcu. I dok god se strela ne izvadi, rana u srcu ne može zarasti. Onaj ko može izvaditi strelu iz Boga može i ranu u srcu izlečiti. No, ko to može? Gle, ti ne možeš ni pomisliti da to sam učiniš, jer strela je već odletela, ona više nije u tvom domašaju. Ona stoji duboko zarivena u ponoru Božijeg bića. Ni stotine godina tvoga kajanja i vežbanja u uništenju želje za životom, ne mogu strelu istrgnuti iz rane i ranu isceliti.

Takvo je nedomislivo dejstvo greha.

Vaistinu, dalje prodire greh ljudski nego misao ljudska.

UZROK ETIKE

Greh je prouzrokovao etiku, kao bolest medicinu.

Etika zna samo za jednu dijagnozu: greh. I etika zna samo za jedan lek: žrtva.

Da nema bolesti i leka, ne bi bilo ni medicine. Da nema greha i žrtve, ne bi bilo etike.

ĐAVO

Etika u kojoj na prvoj strani nije naslikan đavo, nije etika nego lažna estetika duše, jer inače ne predstavlja život kao preužasnu dramu dobra i zla, nego kao sladunjavu luriku za sela i čajeve;

jer ne vidi mračni ponor, nad kojim visi čovečanstvo;

jer ne broji bezbrojne i neprekidne povorke slepih i sumašedših;

ni čopore kužnih i leproznih,

ni buljuke nakazno rođenih i nakazno ostarelih,

ni ergele nasilnika i trovača, i vešatelja i krvopija,

ni stada osramoćenih, nevino poruganih i nevino ugušenih,

ni karavane idiota i zveropodobnih, što očekuju smrt, da bi se rodili,

ni planine mrtvih kojima je sva zemlja nagnojena;

jer ne mere bolove i grčeve,

i ne mere krv i suze,

ni uzdahe i vapaje,

ni jed i gnoj;

jer ne pamte polja pšenice ugušena korovom,

ni junaštvo potrebno petama podlosti,

ni dobrotu prezrenu od zlobe,

ni milost nagrađenu pakošću,

ni nadu ugušenu očajanjem,

ni ljubav vraćenu izdajstvom,

ni čistotu uprljanu smradom,

ni razroke poglede najsrećnijih i najmoćnijih pri susretu sa staklenim očima smrti.

Zato ti i velim Teofile, da etika u kojoj na prvoj strani nije naslikan đavo nije etika nego lažna estetika duše.

ŽALAC

Žalac se diže iz bednog ponora, previ se preko ivice carstva svetlosti i života i ubaci samo jedan upljuvak.

Taj otrovni upljuvak zarodi se i rodi smrt.

A smrt nabuja u svetu kao kvas i ceo svet posta kao hleb, okusiš smrt. Jer, ceo svet u zlu leži (Jov. 5, 19).

Kroz greh, dakle, uđe smrt u svet, jer od greha smrti bi rođena i kroz greh smrt se rađa (Jakov, 1, 15).

Otac greha je đavo, a otac smrti je greh.

Ovo je jedini istiniti rodoslov zla u svetu, koji odgovara neiskazano bolnoj tragediji čoveka sa celom prirodom oko čoveka.

Ovo je jedina dovoljno prostrana bina na kojoj se ta krvava tragedija može igrati.

Ostali rodoslovi zla, koji mire čoveka sa grehom i smrću i koji odriču đavola, skrivenog i veštog igrača pisani su zaista ne čovekom ni angelom, no istim žalcem iz bezdanog ponora.

I ostali rodoslovi zla ne predstavljaju binu, dovoljno prostranu za bilion i bilion ljudskih bića i bezbrojnih legiona duhova neba i ponora i vascele prirode s kraja u kraj, nego jednu dasku, na kojoj jedva lutke mogu odigrati vodvilj.

GREH JE HRANA SMRTI

Smrt se ne može uništiti dokle se greh ne uništi.

No, ko može uništiti greh do onoga kome je greh nanet?

Bog je meta svih grehova. Dakle jedini Bog može uništiti greh.

Bog jedini može primiti sve strele od svih svojih prijatelja i neprijatelja, i on ih jedini može iz sebe povaditi.

Kada Bog ne bi primio na sebe greh čoveka, čovek bi od jednog jedinog greha bio uništen smrću večnom. Tako je jedovit i smrtonosan greh! Zato ne reci da je prva žena učinila jedan nevin i neznatan greh.

U svim svetovima nema užasnijeg i jedovitijeg otrova od greha. Jer taj otrov je namenjen ne telu, no duši i životu duše. Gde je telo kada duša pogine? Kada vitez padne, odelo se gužva i baca u oganj.

Nije, dakle dovoljno reći ono što površni etičari govore: Idi i ne greši više! Jer to je čitanje knjige s drugog kraja. Nego se mora reći: oprošteni su ti gresi - idi i ne greši više!

Ali ko može oprostiti osim onoga kome je uvreda naneta?

Gresima je uvređen Bog. Bog jedini, dakle, može i oprostiti grehe.

UVREDA MAJCI

Kad neko pljune u lice detetu u kolevci, dete samo na licu oseti pljuvačku. No, glavna težina uvrede pada na srce majke detinje.

Ko ćuši dete, dete će osetiti samo nešto fizičkog bola. No sav otrov i obim bola poznaće srce majčino.

Isto tako: ko zgreši protiv stvorenja stvoritelja, stvorenje će osetiti samo nešto bola od strele greha, ali će se sva strela sa celim otrovom svojim zadržati u srcu Stvoritelja. Kao što grom leteći iz oblaka kroz vazduh samo uzdrma vazduh no zapali drvo! No, drvo bi moglo reći: ah, kako me rascepi i sagori!

Zaista je tako i sa grehom. Čovek oseti od nanetog mu greha samo manji ili veći potres, a Bog oseti udar i oganj greha.

Zato onima koji gledaju a ne vide, greh se čini ništa, ili nešto malo, ili nešto prirodno. Jer glavni užas i oganj greha sručuje se na njih - šta bi od njih tada bilo? - nego na Boga.

A Bog, po neiskaznoj ljubavi prema stvorenju svome prima sav užas i oganj greha na sebe. I po neiskazanoj sili svojoj može uništiti greh i sav porod greha. Jer oprostiti greh za Boga je isto, što i uništiti greh.

HRISTOS JE USKOK U ISTORIJI

Hristos je uskok u istoriji čovečanstva.

On nije postao nikakvom evolucijom, no uskočio je u oganj zemaljskog života onakav kakav je od večnosti.

Uskočio je na zemlju Hristos Bog, izboden strelama svih grehova ljudskih od Adama da izvrši tri zadatka:

- da pokaže ljudima, da su sve strele njihovih grehova udarile u Boga,

- da oprosti grehe, to jest da počupa strele iz svog srca skruči ih i uništi, i

- da sledstveno kroz uništenje greha uništi i smrt.

Za ovakve zadatke zemlja nije mogla dati junaka. Ne samo čovečiji rod, nego ni sva vasiona, zajedno sa čovečijim rodom.

Za ovakve zadatke trebao je uskok i to uskok pod čijim se nogama vasiona ugiba, plastična kao ilovača pod nogama lončara.

TVORAC ETIKE

Hristos je tvorac etike, nove, jedine, dramatične kao što je svet dramatičan i stoga pune prepune.

Njegov krst se spušta do bezdanog Ada, to jest do samoga korena zla, i uzvišuje se do u vrh neba, to jest do najslađeg ploda dobra.

On nije samo drvo dobra, no i nišan svekolikog zla u svetu. Nema ploda dobra, za kojim čovečanstvo pruža ruke, a da se ne nalazi na tom drvetu, niti je bilo niti ima niti će biti zla, koje nišaneći ma u koga bilo ne nanišani u njega.

ZAMAĐIJANI PRIRODOM

Zamađijani prirodom nikako ne mogu da uvide smisao reči spasenje. Pa i kad osete najgorče plodove svoje zamađijanosti, oni često lakše razumeju reč samoubistvo, nego li reč spasenje.

Dokle god ljudi bespomoćnu prirodu smatraju svemoćnom, dotle je reč spasenje za njih bez smisla.

Sa onih, pak, koji svaki dan gledaju i vide očajnu nemoć prirode same po sebi, spale su mađije. No u trenutku, kada su im spale mađije sa duše, oni su poznali ljućeg neprijatelja od prirode, zajedničkog neprijatelja i sebe i prirode. Zato je reč spasenje za njih dobila onoliki isti značaj koliko i reč život.

Da se Hristos nije pokazao moćniji od prirode, kako bi on skinuo čini sa zamađijanih?

POTOP I SPASENjE

U vreme potopa svi ljudi izgovaraju i razumeju reč spasenje.

Šta spasavaju ljudi u vreme potopa? Da li sandale i vretena? Ne, nego ono što im je najdragocenije - život.

Šta nas uče veliki potopi u istoriji ako ne, da smo i mi u ovome svetu u jednom stalnom potopu.

Od potopa smrti nijedno se telo ne spasava. U tome potopu bespomoćne sy sve zvezde kao i jaganjci.

Šta čekaju ljudi, zašto se ne spasavaju? Od potopa smrti samo se duša može spasti. Oni, koji vide univerzalni potop, gledaju na tela kao na sandale i vretena i žure se sa golom dušom ka kuli svetilji, koja pokazuje zemlju života.

Što se zaklanjaju ljudi za prirodu, kada im ona jasno kazuje: ja sam već potopljena?!

Zato mudri ljudi ne skidaju sa jezika reč: spasavajmo se! A zamađijani mada stoje na ivici grobnog ponora - smeju se i govore: nama je dobro i ovde!

Spasavanje duše od neizbežnog potopa smrti svega ostaloga jedino je razumno zanimanje razumnih, jedina briga i jedina nauka njihova.

Zato, kada vidiš čoveka mrtva, reci samome sebi: ovoga brata stigao je potop, koji i mene neće obići. Da li je on uspeo spasti što se spasti može? Da li i ja spasavam što se jedino spasti može?

To neka ti je jedini razgovor s mrtvim.

GREŠENjE I GREŠENjE

Ima grešenja i grešenja. Oba u krajnjoj liniji vode gađenju. Jedno grešenje vodi gađenju od sebe samog, drugo grešenje vodi gađenju od života. Prvo grešenje je nadežno, a drugo je beznadežno. Prvo grešenje je kao noć, u kojoj se vidi jedna zvezda na pomračenom nebu; drugo je kao noć s pomračenim nebom bez ijedne zvezde.

Svakim novim grehom dobar čovek tovari osudu i gađenje na sebe, a zao čovek svakim novim grehom tovari osudu i gađenje na život uopšte. Ipak je breme prvoga snošljivije od bremena drugoga. Jer prvo breme odvešće kad tad popravci, a drugo breme odvešće kad tad samoubistvu.

Gaditi se na sebe znači gaditi se na prljav sud u kome je život. Gaditi se na život znači gaditi se na prazninu prljavog suda. Jer bud je prljav, bud je i prazan.

Nijedno grešenje nije dobro, ali ima grešenja s nadom i grešenja bez nade.

- Gledaj u pobedu, a ne u blato! - rekao je neki vojskovođa vojniku, koji se žalio na blato.

- Blatu pripada moja pobeda! - odgovorio je beznadežni vojnik. Ovako odgovaraju beznadežni grešnici na sve nebesne poruke.

MORAL DUŽNOSTI I MORAL LjUBAVI

Moral dužnosti jeste moral sluge i roba. Moral ljubavi jeste moral čoveka.

Reč dužnost uvreda je ljubavi.

Ljubav nije dužna ništa, a nudi sve.

Neznanje dužnosti jedino je neznanje ljubavi.

Ljubav je jedina reč pre greha, dužnost je jedina reč posle greha.

Ljubav daruje, dužnost zadužuje.

Ljubav je raširila svoju misao iznad granica vasione; stoga izgleda, da ljubav ne misli. Dužnost je ograničila svoju misao na predmete i događaje, stoga izgleda, da dužnost misli. Ljubav je raširila svoju delatnost do iznad granica vremena, stoga izgleda, da ljubav ne radi. Dužnost je ograničila svoju delatnost na dane i slučajeve, stoga izgleda, da dužnost radi.

Ljubav stoji iznad deobe dobra i zla. Dužnost je neumorno deljenje dobra i zla.

Dok je voda u oblacima, ona se ne deli na čistu i prljavu. Kada voda padne u reke i bare, onda se ona deli na čistu i nečistu. Tako i ljubav kada padne deli sve na dobro i zlo, i meri sve aršinom dužnosti.

Greh izgoni iz njene sopstvene kuće, a unosi dužnost u tuđu kuću.

ŽENA I MAJKA

Žena stari, majka ne stari.

Žena kao žena menja se i stari, majka kao majka ne menja se i ne stari.

Žena predstavlja pad čoveka u prirodu, majka predstavlja uzdizanje čoveka k nebu.

Majka, koja nije bila žena, dobila je slavu i čast iznad angela, dok je žena kao žena bila i ostala veza čoveka sa prirodom.

Svojom ulogom majke žena iskupljuje svoju ulogu žene.

LEPOTA ČOVEKA

Ljudi izgledaju lepi samo među ljudima. Čovek čoveku izgleda lep. Inače niko u svetu ne opaža lepotu čoveka.

Priroda ne opaža lepa čoveka. Za nju su svi ljudi maske, ispod kojih ona se trudi da raspozna dobru ili zlu volju i dobru ili zlu nameru.

Međutim, priroda jako opaža dobrotu čoveka. Ne samo pas, i konj i vo, nego i zverovi i to baš zverovi opažaju dobrotu dobra čoveka jače nego domaće životinje. I ne samo životinje, nego čak i biljke i elementi opažaju, na svoj način, dobrotu dobra čoveka.

I kad god što sva priroda opaža dobrotu dobra čoveka, tako isto ona opaža i zloću zla čoveka.

Mnogobrojni primeri za ovo mogu se navesti iz života svetih ljudi i zlobnih ljudi. No nema ni jednog primera, sem u apsurdnim bajkama, da priroda ma koliko opaža spoljašnju lepotu čoveka.

Isto tako ni svet duhova ne opaža lepotu čoveka, no samo njegovu dobrotu ili zloću, to jest: njegovu unutrašnju lepotu ili rugobu.

Ljudi izgledaju lepi samo jedan drugom. Lepotu čoveka ni jedan ni drugi svet ne opaža.

Da li zato što je lepota čovekova bezpredmetna u moralnoj i duhovnoj drami sveta? Ili zato, što lepota čoveka i nije lepota nego rugoba u sravnjenju sa njegovom prototipskom lepotom?

Ili oboje?

FIZIČKO DEJSTVO MORALA

Moral ima fizičkog dejstva.

Ovo znaju i lekari pri lečenju bolesnika i seljaci pri žetvi. Ako je žetva slaba, seljaci sviju sela na kuli zemaljskoj obziru se i ispituju greh sela u toj godini.

Maksimum svetosti, maksimum gospodarstva nad prirodom. Zato je Hristos mogao izgovoriti nikad i ni od koga neizgovorene reči: Sve je meni predao otac moj (Matej, 11,27).

Prema savršenoj svetosti duše zverovi i otrovi postaju neštetni (Luka, 10, 19).

Hristos je pokazao savršena čoveka u njegovoj prvobitnoj gospodarskoj moći nad prirodom. No, pokazao je i uzrok toj moći i veličini čoveka. A uzrok je u bezgrešnosti. A bezgrešnost izvire iz dobrovoljne i potpune pokornosti volji Božijoj.

Stotinu civilizacija manje su moćne prema prirodi nego jedan bezgrešan čovek.

LjUDI I ŽIVOTINjE

Nije Hristos uzalud nazvao cara Iroda lisicom. Ceo karakter Irodov bio je karakter lisice. Njegovo izobraženje u prirodi jeste lisica. On je bio pritajen kao lisica, plašljiv kao lisica i brutalan kao lisica.

Karakter mnogih zlih ljudi, koje je ovekovečila istorija, jasno izražava karakter ili jedne divlje životinje ili jedne strašne prirodne pojave, bure, tuče, pomora. Karakter pak, mnogih dobrih ljudi, koje je ovekovečila istorija, jasno izražava karakter ili neke blagodušne životinje ili neke plodne biljke, ili neke ugodne i blagotvorne prirodne pojave. Eto, ja vas šaljem kao ovce među vukove: budite, dakle mudri kao zmije i bezazleni kao golubovi (Matej, 10, 16).

No, istorija beleži samo istaknute specimene dobra i zla. Međutim i svi ljudi koji sleduju ovim istaknutim predstavnicima dobra i zla i koje istorici nazivaju vojskom ili masom naroda - svi oni posebno imaju svoj karakter, sličan nekom izobraženju u prirodi.

Tako, da bi se moglo reći: istorija je ponovljena, priroda na višem planu, imena na planu čovečanskom. Ili, istorija je razvučen čovek, čovek u fragmentima dobra i zla, rečju - materijal čoveka.

ZARĐALO GVOŽĐE

Ne žali se što je Bog popustio bolest na tebe. Seti se, da je Bog i teže bolesti na ljude svetije od tebe popuštao.

Zamisli polugu gvožđa da stoji godinama u dnu kovačnice. Najzad ona počne moliti kovača, da i od nje napravi nešto. Kovač hitro uzima gvožđe, baca ga u oganj, a potom, usijano, pod čekić. Treba li onda gvožđe da se žali?

I tvoja bolest je za radovanje, a ne za žalost. Jer ti si se molio Bogu da te učini boljim čovekom. I Bog te je uzeo u rad, i počeo te kaliti i kovati.

Bog te uzeo u rad, bolesniče! Raduj se, zarđalo gvožđe iz dna kovačnice.

GREŠNIK MRZI PRAVEDNIKA

Čovek mrzi onoga protiv koga greši. Prvo ga se boji, pa onda mrzi.

Kada čovek učini greh prema prijatelju svome, najpre ga obuzima strah, koji se ubrzo pretvara u mržnju. A mržnja sasvim zaslepljuje.

Čovek mrzi onoga, ko zna njegov greh. Prvo ga se boji, pa onda mrzi.

Kada čovek dokuči da neko zna njegov greh, njega najpre ispunjava strah od toga nekoga. Strah se ubrzo pretvara u mržnju. A mržnja sasvim zaslepljuje.

Isti se proces odigrava u duši čoveka, koji je svestan, da je učinio greh prema Bogu, ili da Bog zna njegov greh. Najpre ga ispunjava strah od Boga, strah se ubrzo pretvara u mržnju prema Bogu. A mržnja sasvim zaslepljuje.

Zaslepljen mržnjom prema čoveku, čovek pomišlja na ubistvo. No, kako je ubistvo Boga nemoguće, to zaslepljenje mržnjom prema Bogu upotrebljava ymesto ubistva nešto što on smatra ravnomernim ubistvom - odricanje Boga. Ovo je međutim ravnomerno jedino samoubistvu.

SPASENjE DUŠE

Ne smatraj ništa ciljem ovoga života osim spasenja duše.

Svaki drugi ideal, što ljudi u jednom vremenu istaknu kao cilj, nije dugo do samo jedna pobuda više - ako ne direktno sredstvo - spasenje duše.

Porodica, društvo, država, civilizacija - sve to nije cilj samo sobom. Sve je to pobuda i više ili manje sredstvo glavnog cilja, jedinog cilja spasenja duše.

Sve ono što vreme gradi i razgrađuje nije tvoje stalno obitavalište, no samo žalosno ili radosno podsećanje na ovo.

Majka te samo bledo podseća na neiskazanu materinsku miloštu, koja će sresti tvoju dušu u drugom svetu.

Žena te samo bledo podseća na sladosno jedinstvo tvoje duše s Bogom.

Deca te samo bledo podsećaju na plodove, koje donosi jedinstvo duše s Bogom.

Prijatelji te samo bledo podsećaju na društvo prekrasnih angela nebesnih.

Sva tvoja naučna otkrića samo te bledo podsećaju na nesanjana otkrića i saznanja u blizini Boga.

Priroda ti samo bledo ukazuje na svu raskoš i lepotu budućeg sveta.

Veliki gradovi te samo bledo podsećaju na čudesni grad Cara Velikog.

Sve što se zove srećom u ovome svetu i što hitno iščezava kao jutarnje rumenilo, bledo, sasvim bledo te podseća na istinsku sreću u svetu realnosti.

U ovome svetu seni i prizraka jedino duša ima realnosti, koju ona može sačuvati ili izgubiti. Šta pomaže čoveku zadobiti sva carstva seni i prizraka, a izgubiti carstvo stvarnosti? Zaista, ne pomaže mu ništa nego li grejati se nad mesecom pod vodom.

U ovome svetu sna i sanjanja samo duša čovekova nosi javu u sebi. Avaj čoveku, koji i to malo jave pretvori u san. Kad osvane dan probuđenja, neće se imati šta u njemu probuditi.

stid

Dajte mi kulturu, koja povećava stid kog čoveka i ja ću glasati za nju. Stidljiva divljina milija mi je od kulture, što uništava stid kod čoveka. Kada neko govori o "lažnoj kulturi", on u stvari može da misli samo na dvoje: ili na pritvoren stid ili na bestidnu drskost.

Stidom zbog telesnog nesavršenstva čovek muklo priznaje, da ovo telo nije telo, koje njemu priliči. Stidom uopšte čovek priznaje svoj pad s carskog dostojanstva na prosjački štap.

Kad se prosjak obuče u prosjačku odeću, on se ne stidi ni prosjačke odeće ni prošnje. No, kada je carski sin primoran obući se u prosjačku odeću i prositi, on se stidi obojega.

Stid porađa smirenost i krotost i dugotrpeljivost i čovekoljublje.

Izgubiti stid znači, na kraju krajeva priznati sebe savršenim. No ničemu se tajanstvene sile ne svete tako strašno kao ovome. Gle, gubitak telesnog stida vodi razvratu do gnušanja, a gubitak duhovnog stida vodi gordosti do ludila.

Razvrat i gordost jesu blizanci, od kojih nekad prvi prethodi drugom, a nekad drugi prethodi prvom.

BOŽANSKA EKONOMIJA

Gledajući nepravdu pravednika mi se često pitamo: zašto ga Bog ne udari gromom i ne spase nas od njegove nepravde? No, pri tome i obično zaboravljamo upitati se:

Prvo: zašto majka odmah ne ubije je svoje dete, kada ga zateče u zlu? i

Drugo: zašto nas - mene i tebe - Bog ne udari gromom čim nas zateče u zlu delu?

U svakome čoveku nalazi se uložen Božiji životni kapital. Nijedan domaćin ne seče svoj voćnjak zato što mu nije rodio jedne godine, no čeka s nadom drugu i treću godinu. Nepravda jednog čoveka, to je jedna nerodna godina, i Bog s poverenjem ćuti i čeka.

Ponekad čeka uzalud; Juda ostaje Juda. No, često čeka i dočeka, da neplodan voćnjak donese obilat plod i da Savle postane Pavle.

SLAVOLjUBLjE

Ako zapališ sve vrline u sebi kao sveće, dobro ćeš učiniti; no, ako pri tom zadržiš slavoljublje, ovo će kao silan vetar ubrzo sve upaljene sveće pogasiti. Ti ćeš možda opet upaliti, no vetar će ih opet ugasiti.

Zato prvo ustavi vetar.

MI I NAŠI UMRLI

Kada mislimo o svojim umrlim susedima, velikim i malim, mi se potajno gordimo, kao da smo mi svojom snagom i odabranošću ostali u životu i kao da su oni kao slabiji i lošiji od nas pali i propali.

Takvo mišljenje je vrlo štetno po napredak naše duše. Mnogo je bolje da mislimo, da su oni kao dobri đaci pre završili ovu školu života, a mi kao loši đaci ostavljeni još da učimo, dok ne naučimo lekcije.

POČETAK KALENDARA

Svaki dan grešiti i svaki dan kajati se, to se ne može uzeti kao napredak, no kao tapkanje na jednom istom mestu koračanja unapred. Dokle god kajanje ne prevagne i grešenje se ne umali, naši dani će biti ispunjeni zidanjem i rušenjem jedne iste kule.

Moraš se, dakle, postarati, da jednog dana možeš pokazati nešto od jučerašnjeg zidanja neporušenog. To će biti tvoj prvi dan života.

NAJČISTIJA SUZA

Neprestano bogoopštenje:

u tišini srca,

u uzdržanosti uma,

u ćutanju cele duše,

to dovodi do serafimske čistote unutrašnjeg čoveka. Iz te čistote mogu se videti sve stvari i sva bića u njihovoj prvobitnoj čistoti, kao odsjaj čistote Tvorca svih stvari i svih bića. To viđenje izaziva najčistije suze u čoveka.

Jer i suza ponekad nije drugo do morska voda.

snovi

Neka ti i snovi budu učitelj. Jer i snovi su medium, kroz koji duša može umnožiti poznanje same sebe.

U snovima čovek često dolazi do utančanijeg poznanja svojih osećanja, grehova, strasti, moći i nemoći, nedostataka i strasti, nego li studijama na javi.

Snovi su tajanstvena knjiga, koju duša čita i uči bez čula. Duša sama sobom stvara snovima najčudesnije situacije, u koje te stavlja i kroz koje ti otkriva tvoj karakter.

Snovi opominju, predskazuju, nagrađuju i kažnjavaju. Kroz poneke snove duša ti otškrinjuje tajnu svoje svemoći, sveznanja, vidovitosti i slobode.

Snovi su proročanstvo budućeg života, u kome će duša biti slobodna od zakona fizičkog sveta.

Više misli, o svojim snovima, a manje govori. Jer većina snova ti jedino možeš razumeti, pošto ti jedini i znaš svoje najskrivenije težnje, želje i brige. A to najskrivenija duša baš najjače i oseća, zbog čega to najčešće i razrađuje u snu i predstavlja ti u dramatskim slikama i fantastičnim situacijama.

Neka ti, dakle, i snovi budu učitelj.

ČIŠĆENjE OD ZLE VOLjE

Staraj se iznad svega da čistiš sebe od zle volje prema ljudima. Jer gomilajući zlu volju prema ljudima gomilaš otrov, koji će tebe pre ili posle uništiti kao čoveka.

Staraj se više od svega, da sabiraš dobru volju prema ljudima. Stegni suhu drenovinu svoje duše i uvek ćeš moći iscediti dobar razlog da i neprijateljima oprostiš i da i njih okružiš - a to znači, na kraju krajeva, pobediš - svojom dobrom voljom.

Ne dozvoli, da Sunce bude plemenitije od tebe i da ono može obasjavati i dobre i zle, a ti da ne možeš zračiti dobrom voljom i prema prijateljima i prema neprijateljima.

Ne dozvoli, da voda bude korisnija od tebe i čistim i nečistim, nego se raduj kada te i dokle te ljudi potrebuju, da im budeš od dobre usluge.

Na ustajalu vodu ne ide ni vo ni perilja.

Govori li voda volu: tebi dopuštam da me piješ, a magarcu: tebi ne dopuštam? Ili se podjednako daje i jednom i drugom.

Ne dozvoli da zemlja bude strpljivija od tebe, bilo kad je oru za žito, bilo kad je tabaju za drum. Budi strpljiv kao zemlja, jer si namenjen za višu čast nego sva zemlja.

Ne dozvoli, da se zvezdani svod blista većim sjajem od duše tvoje. Jer je u tebi Onaj, koji je skovao zvezdani svod i koji ga može i raskovati u ništa.

Ah, brate moj, ti si sin, a svod nebesni je stvar.

LjUBAV BOŽIJA

Ljubav Božija prema čoveku prethodi ljubavi čoveka prema Bogu.

Ko zna, da li bi dete ikada imalo ljubavi prema svojoj majci, kada ne bi osetilo ljubav majke prema sebi.

Tako nijedan čovek ne može se razgoreti ljubavlju prema Bogu, dokle se ne oseti neugasivi plamen Božije ljubavi prema sebi.

NAUKA O MORALU

Nauka o moralu ne razlikuje se od hemije kao nauke.

Čovek ne može razumeti hemiju dok ne eksperimentiše. Ni nauku o moralu ne može razumeti bez vežbanja.

Zato je najbolje malo po malo učiti o moralu, i odmah stečeno znanje vežbati u primeni, nego naučiti naizust svu nauku o moralu, a odlagati i sami početak njene primene.

Savršeno razumeti hrišćanski moral može samo onaj ko živi savršeno po hrišćanski.

PRIMEDBE NA TELO

Hristos nikada nije napravio ni jednu primedbu na telo jednog čoveka.

On nije rekao Zakheju: kako si malen! Ni Judi: kako si ružan! Niti raslabljenom: kako si raslabljen! Niti gubavome: kako zaudaraš!

On je neprekidno opštio sa stvarnošću u ljudima, to jest sa dušama.

To je duša dušama govorila, i duplja duše lečila i lizala.

Govoriti o telima prisutnih ljudi Hristos je smatrao bezmalo isto tako nepristojno, kao što ozbiljni ljudi smatraju nepristojnim govoriti o odelu jedan drugog.

Zato, kada čovek govori tebi, ne misli na njegovo telo, ne ispituj njegovo telo, nego gledaj u njegovu dušu, uživi se u njegovu dušu i tada ćeš ga razumeti.

I kada govoriš s čovekom, ne misli na svoje telo i ne misli na njegovo telo, nego misli o svojoj duši i njegovoj, ponavljajući u sebi: "Ovo duša duši govori, i duša s dušom opšti".

I tada ćeš osetiti prisustvo Boga među vama dvojicom. I bićeš razumljiv i razumećeš.

TRI OKNA

Tri okna prosečena su na nebu za duhovna čoveka: kroz prvo gleda um verom, kroz drugo gleda srce nadom, kroz treće gleda duša ljubavlju.

Ko gleda nebo samo kroz jedno okno, vidi trećinu neba. Ko gleda kroz sva tri okna, vidi celo nebo.

Sveta Varvara prosekla je bila tri okna na kuli, u koju je bila zatvorena od svog neznabožačkog oca, i time je htela pokazati svoju veru u Svetu Trojicu.

Da bi videli božansku Trojicu u jedinstvu, mi moramo saznati sebe kao Trojicu u jedinstvu.

Jer samo ljubav Trojice može videti Trojicu.

LjUBAV NIJE SAMA

Ljubav nikada nije sama. Ljubav ne može biti sama.

Propoved o Bogu kao ljubavi počela je onda kad i propoved o Bogu kao Trojici. Pre toga propovedan je Bog kao sudija i u najboljem slučaju kao pravedni sudija.

Ljubav, pak ne znači podeljenost. Ljubav ne znači dvojstvo. Propoved o Bogu kao ljubavi počela je onda kad i propoved o Trojičnom Jedinstvu.

MOLITVA

Svaka prava molitva jeste borba sa smrću i odricanje smrti. I svaka prava molitva jeste borba za život i utvrđenje života.

Šta je prava molitva? Ona koja te čini jačim od smrti, kojom donosiš pobedu nad strahom i jezom od smrti.

Kad ustaneš sa molitve i zagledav u sebe osetiš isti strah od smrti kao i pre, onda znaj, da ti molitva nije bila prava.

A kad ustaneš sa molitve i zagledav u sebe osetiš ravnodušnost od smrti, onda znaj da ti je molitva bila prava.

Pre nego je bio raspet na krst, Hristos je već jednom bio pobedio smrt. To je bilo na molitvi u Getsimanskom vrtu.

Getsimanska molitva je jedinstven obrazac savršene borbene i pobedničke molitve, koji je ikada čovečanstvu pokazan i u amanet ostavljen.

IZNAD POLITIKE I TRGOVINE

Kada Hristos postane oruđem zemaljske politike, zemaljske slave i bogatstva, on prestaje biti oruđem spasenja. Drugim rečima: kada Hristos postane sredstvom dobiti manjih dobara on postaje uzrokom gubitka viših dobara.

Ko s Hristom trguje taj ima najopasnijeg ortaka u trgovini.

Ko podiže reč protiv Hrista, taj na vrhu mača drži svoje srce.

Dvadeset stoleća istorije nisu uveličali Hrista, ali su ga opravdali. Njegova bezuslovna poslušnost Ocu, njegovo smirenje, poniženje, stradanje i čovekoljublje opravdala je istorija kao jedini pouzdani lek duše i jedini metod trajne pobede.

ZEMLjA I MAPA

Kao zemlja prema zemljinoj mapi, tako je hrišćansko poimanje sveta prema kabinetskim filosofijama.

Ponekad mapa, istina, izgleda bojadisanija i lepša od zemlje, ali ni na najlepšoj mapi niti voda izvire niti pšenica raste.

TAKTIKA PREMA ZLOM PSU

Kao što se zao pas pobeđuje ravnodušnošću prema njegovom lavežu, tako se i smrt pobeđuje ravnodušnošću prema njenim svakodnevnim zamkama i začikavanjima. Što više udariš na zla psa, ili što više begaš od njega, to ti se on drskije približava, što više odgoniš smrt od sebe ona ti je sve bliža.

Ali, ko može biti ravnodušan prema smrti? Ko drugi - osim onoga ko veruje u Svetoga i Živoga Boga i u njegovu potpunu vlast nad smrću.

Gde je pak dokaz Svetoga i Živoga Boga i njegove potpune vlasti nad smrću izvan vaskrsloga Hrista? Gle, svi ostali dokazi Boga i besmrtnosti jesu dokazi naše ljudske logike i svima njima ime je - možda.

O KRAJNjOJ POBEDI DOBRA

Sve naše slutnje o krajnjoj pobedi dobra jesu obećanja Božija ispisana u srcima našim.

Ma koliko da su od greha ta pismena oslabila i izbledela, duhovan čovek može jasno da ih čita, a i neduhovan, bar u izvesnim trenucima, da ih tamno nasluti.

Pobediće pravda nepravdu;

Trijumfovaće život nad smrću;

Radost će progutati žalost;

Svetlost će razagnati tamu.

Ljubav će zasnovati svoje carstvo, u kome mržnja i zloba neće imati mesta.

Čovek će podmladiti viđenjem Boga i čovek-životinja postaće Bogo-čovek.

Sve ovo i ostalo dobro jesu obećanja Božija, urezana u tamom i žalošću obavijeno srce ljudsko.

I sva ova obećanja pokazana su - više nego dokazana - pokazana u licu Isusa Hrista. Kao što i govori apostol: koliko je obećanja Božijih, u Njemu su da i u Njemu su Amin.

Sva dobra i sve ljudske dobre nade našle su u Hristu svoju potvrdu, svoje neizgladljivo da i svoje gromoglasno Amin.

Ovo je jedini optimizam, koji ima svoju istorijsku osnovu i faktičku potvrdu. Svaki drugi optimizam je teorija, kojoj je ime - možda.

KLjUČ SVIH ZAGONETKI

Hristos je vaskrsao - znači: vaistinu postoji Bog.

Hristos je vaskrsao - znači: vaistinu postoji nebesni svet, svet stvaran i besmrtan.

Hristos je vaskrsao - znači: život je jači od smrti.

Hristos je vaskrsao - znači: zlo je slabije od dobra.

Hristos je vaskrsao - znači: sve dobre nade čovečanstva su opravdane.

Hristos je vaskrsao - znači: svi problemi života su potvrdno rešeni.

Svi problemi života rešeni su, glavne i mučne zagonetke odgonetnute, lanci tame i žalosti raskinuti, jer je - Hristos vaskrsao.

Sveti Vladika NIKOLAJ Žički
MISLI O DOBRU I ZLU
ŠTAMPANO IZDANjE

Blagoslov: Episkop srednjeevropski
Konstantin
Izdato: 2001.
Mesto: Linc - Austrija
Izdaje: Pravoslavna crkvena opština LINC
Glavni i odgovorni urednik: Dragan Mićić,
protojerej
Tehnički urednik: Grozdana Mićić
Recenzent: Milan Pantelić, protojerej
Grafička priprema: Slobodan Blagojević
Štampa: "Grafika Šabac" - Šabac

INTERNET IZDANjE

Objavljeno: 2. decembar 2006.
Izdaje: © Svetosavlje.org
Urednik: prot. Ljubo Milošević
Osnovni format: Vladimir Blagojević
Dizajn stranice: Ivan Tašić
Digitalizacija: Milan Đukić
Korektura: Mira Antonović